

Iktatószám: 128-1/2013.
KUB-44/2013.
(KUB-146/2010-2014.)

J e g y z ő k ö n y v

az Országgyűlés **Külügyi bizottságának**
2013. december 4-én, kedden, 10 óra 29 perckor
az Országház főemelet 55. számú tanácstermében
megtartott üléséről

Tartalomjegyzék

<i>Napirendi javaslat</i>	3
<i>A bizottság részéről</i>	4
<i>Megjelent</i>	4
<i>Helyettesítési megbízást adott</i>	4
<i>Meghívottak részéről</i>	4
<i>Hozzászólók</i>	4
<i>Részvevők</i>	4
<i>Elnöki megnyitó, a napirend elfogadása</i>	5
<i>Magyarország 2014. évi központi költségvetéséről szóló törvényjavaslat (T/12415. szám) (A bizottság feladatkörébe tartozó kapcsolódó módosító javaslatok megvitatása)</i>	5
<i>A politikai átalakulás dilemmái Észak-Afrikában az arab tavasz kirobbanásának harmadik évfordulóján</i>	6
<i>Csicsmann László előadása - Egyiptom, Líbia, Tunézia</i>	6
<i>Wagner Péter előadása - Szíria</i>	12
<i>Kérdések</i>	19
<i>Válaszok</i>	24
<i>Egyebek</i>	32

Napirendi javaslat

1. Magyarország 2014. évi központi költségvetéséről szóló törvényjavaslat (T/12415. szám) (A bizottság feladatkörébe tartozó kapcsolódó módosító javaslatok megvitatása)
2. A politikai átalakulás dilemmái Észak-Afrikában az arab tavasz kirobbanásának harmadik évfordulóján
3. Egyebek

Az ülés résztvevői

A bizottság részéről

Megjelent

Elnököl: Balla Mihály (Fidesz), a bizottság elnöke

Dr. Nagy Gábor Tamás (Fidesz), a bizottság alelnöke
Kovács László (MSZP), a bizottság alelnöke
Gyöngyösi Márton (Jobbik), a bizottság alelnöke
Csenger-Zalán Zsolt (Fidesz)
Dr. Gruber Attila (Fidesz)
Dr. Horváth János (Fidesz)
Törő Gábor (Fidesz)
Pálffy István (KDNP)
Dr. Vejkey Imre (KDNP)
Németh Zsolt (Jobbik)

Helyettesítési megbízást adott

Nagy Gábor Tamás (Fidesz) megérkezéséig Balla Mihálynak (Fidesz)
Hidvéghi Balázs (Fidesz) dr. Horváth Jánosnak (Fidesz)
Dr. Mihalovics Péter (Fidesz) Törő Gábornak (Fidesz)
Dr. Tilki Attila (Fidesz) Csenger-Zalán Zsoltnak (Fidesz)
Kalmár Ferenc András (KDNP) dr. Vejkey Imrének (KDNP)

Meghívottak részéről

Hozzászólók

Juhász Mária főosztályvezető-helyettes (Nemzetgazdasági Minisztérium)
Misovicz Tibor helyettes államtitkár (Külügyminisztérium)
Csicsmann László, PhD, egyetemi docens (Corvinus Egyetem)
Wagner Péter kutató (Magyar Külügyi Intézet)

Résztvevők

Mihály Géza főosztályvezető (Külügyminisztérium)

(Az ülés kezdetének időpontja: 10 óra 29 perc.)

Elnöki megnyitó, a napirend elfogadása

BALLA MIHÁLY (Fidesz), a bizottság elnöke, a továbbiakban ELNÖK: Tisztelt Bizottság! Megállapítom, hogy a bizottság a helyettesítésekkel határozatképes, miszerint Csenger-Zalán képviselő úr helyettesíti Tilki képviselő urat, Horváth János bátyánk Hidvéghi Balázst, Törő Gábor Mihalovics Pétert és Vejkey Imre Kalmár Ferenc képviselőtársunkat, jómagam pedig Nagy Gábor Tamás képviselőtársunkat.

Elnézést kérek a késéséért, hiszen elég mozgalmas reggelt értünk meg. Volt egy kiállításmegnyitó az Irodaházban, ajánlom mindenki figyelmébe. A Nemzetközi fejlesztés segélyezési programmal kapcsolatos kiállítás nyílt az irodaházban, másrészt ez a kis felfordulás azért van, mert a fair trade program keretében speciális kávé, teát, finomságokat is rendelkezésünkre bocsátottak a kiállítás szervezői, illetve előkészítői. Ezt csak mellékesen jegyzem meg, napirenden kívül

Tehát megállapítom, hogy a bizottság határozatképes. Ezért kérdezem, hogy az írásban előzetesen megküldött napirendi pontokhoz van-e kiegészítenivalója a bizottságnak. *(Senki sem jelentkezik.)* Amennyiben nincs, kérdezem a tisztelt bizottságot, hogy ki támogatja mai napirendünket. *(Szavazás.)*

Megállapítom, hogy a bizottság egyhangúlag támogatta a napirendet.

Magyarország 2014. évi központi költségvetéséről szóló törvényjavaslat (T/12415. szám) (A bizottság feladatkörébe tartozó kapcsolódó módosító javaslatok megvitatása)

Első napirendi pontunk: Magyarország központi költségvetéséről szóló T/12415. számú törvényjavaslatához érkezett, a bizottság feladatkörébe tartozó 1 darab, úgynevezett második körös kapcsolódó módosító javaslat megvitatása. Ehhez a napirendi ponthoz köszöntöm Juhász Mária főosztályvezető-helyettes asszonyt, aki rendszeres vendége a bizottságnak, és természetesen a Külügyminisztérium részéről pedig Misovicz Tibor helyettes államtitkár urat.

A bizottság feladatkörébe tartozó 1 darab második körös módosító javaslatot képviselőtársaim tegnap e-mailen megkapták. A kapcsolódó módosító javaslatot tartalmazó ajánlástervezetet kiosztottuk, így az ajánlási pontok száma szerint szavazunk, mivel egyetlenegy módosító javaslatról kell döntenünk.

Ez pedig az 53/1. és a vele összefüggő 54/1. módosító javaslat, ami Szávay képviselőtársunk nyújtott be. Kérdezem, hogy esetleg az előterjesztők kívánnak-e szólni. *(Senki sem jelentkezik.)* Németh képviselő úrra néztem, de látom, nem előterjesztő. *(Németh Zsolt: Nem.)*

Kérdezem a kormány képviselőjét, hogy támogatja-e a módosító javaslatot.

JUHÁSZ MÁRIA főosztályvezető-helyettes (Nemzetgazdasági Minisztérium): A kormány nem támogatja.

ELNÖK: Kérdezem a tisztelt bizottságot, ki támogatja Szávay képviselő úr módosító javaslatát. *(Szavazás.)* Egy igen. Ki nem támogatja? *(Szavazás.)* Tizenkettő.

A bizottság nem támogatja, egyharmadot sem kapott.

Ez azt jelenti, hogy mivel más módosító javaslatról nem tudunk, kérdezem a tisztelt bizottságot, hogy tudnak-e olyan módosító javaslatról, amely a bizottság feladatkörébe tartozna? *(Senki sem jelentkezik.)* Amennyiben nincs, ezt a napirendi pontot lezárnám. Nagyon szépen köszönöm a türelmüket, és a szervezők nevében invitálom főosztályvezető-

helyettes asszonyt és államtitkár urat egy finom kávé vagy tea elfogyasztására. Még egyszer köszönöm szépen a türelmet, hogy vártak ránk. *(A meghívottak elhagyják a termet.)*

A politikai átalakulás dilemmái Észak-Afrikában az arab tavasz kirobbanásának harmadik évfordulóján

Most pedig a 2. napirend pontunkra térnénk: A politikai átalakulás dilemmái Észak-Afrikában az „arab tavasz” kirobbanásának harmadik évfordulóján. Szeretném ehhez köszönteni fél perc technikai szünet keretében előadóinkat, Csicsmann László egyetemi docens urat a Corvinus Egyetemről - aki még nem jött be - és Wagner Péter kutatót, aki nem először van velünk, valamint Mihály Géza főosztályvezető urat a Külügyminisztériumból. Ő azt jelezte, hogy nem fog hozzászólni, csak jelen lesz a napirendi pont tárgyalásánál. *(A meghívottak belépnek a terembe, és helyet foglalnak.)*

Javaslom, hogy először is az észak-afrikai helyzetről hallgassuk meg Csicsmann docens úr összefoglalóját, utána pedig Wagner Péter kutató úr véleményére is kíváncsiak leszünk. Nagy tisztelettel köszöntöm önöket, és köszönöm szépen, hogy elfogadták a meghívásunkat. Vágjunk is bele!

Csicsmann László előadása - Egyiptom, Líbia, Tunézia

CSICSMANN LÁSZLÓ, PhD, egyetemi docens (Corvinus Egyetem) *(Előadását prezentáció kíséri):* Jó napot kívánok. Köszönöm a szót, és köszönöm a megtisztelő felkérést a mai összefoglaló megtartására. Nyilván nincs könnyű dolga az embernek, amikor röviden össze kell foglalni egy igen nagy és meglehetősen változatos térség átalakulását, úgyhogy rögtön bele is vágnék azzal, hogy egy kicsit kontextusba helyezném a kérdést, majd főként Észak-Afrikán belül magam Egyiptomra szeretnék koncentrálni, ugyanis úgy vélem, hogy az érintett államok közül mind Magyarország, mind a Közel-Kelet jövője szempontjából Egyiptom tekinthető a meghatározó állammak.

Az elkövetkező napokban, bármilyen furcsa is, de december 17-én lesz az évfordulója annak, hogy egy tunéziai fiatal, Mohamed Bouazizi felgyújtotta magát és néhány nap múlva életét vesztette. Ezzel az eseménnyel veszi kezdetét az „arab tavasz”, amely kifejezést ma már egyre kevésbé szeretjük használni. Nemcsak a szakértők, hanem politikailag talán a szíriai és egyéb véres eseményeket figyelembe véve nem biztos, hogy szerencsés ezt a kifejezést használni.

Azt érdemes szem előtt tartanunk, hogy az „arab tavasz” jelentős várakozásokat hoz, és politikai nézőpontból azt lehet mondani, hogy kétféle álláspont volt kezdettől fogva a szakértők körében, hogy mi is ez az „arab tavasz”. Az első hónapokban rendkívül optimista nézőpont létezett a szakértők és politikusok körében: elsősorban a nyugati világ remélte azt, hogy a demokratizálódás negyedik hulláma végre az arab világot és a Közel-Keletet is eléri, és ezzel rendkívül pozitív változások zajlanak le, nevezetesen az eddigi diktátorok - Ben Ali, Mubarak, majd esetleg Bassár el-Aszad Szíriában - távozásával demokratikus rezsimek sora alakul ki a térségben, ezzel pedig számtalan konfliktust megoldva.

Ki lehet jelenteni, hogy ez a pozitív várakozás nem igazán teljesült. Azt lehet mondani akár Egyiptomra ha ránézünk az elmúlt hónapok eseményeire vagy akár a mostani tunéziai vitákra vagy ne adj’ Isten Szíriára, ahol még polgárháború zajlik, hogy igazából a mi nyugati gondolkodásunkban látjuk erőteljesen ezt a demokratizáció kifejezést, de a térségbeli események nem erről szólnak. A későbbiekben kitérek arra, hogy mégis akkor a nyugati világ, az Európai Unió milyen álláspontot érdemes, hogy elfoglaljon ebben a kérdésben.

A másik egy nagyon negatív diskurzus: nem történt semmi az elmúlt 3 évben, mert Egyiptomban ugyanúgy katonák uralják az országot, és végső soron mindenhol politikai válságok sorozatát látjuk, amelynek oka esetleg a hagyományokban, történelemben, kultúrában és sok minden másban keresendők.

Nos, ez sem igaz, mert az elmúlt 3 év alatt elég sok minden történt, hogy csak egy példát említsünk: Egyiptomban az a fajta politikai pluralizmus, amely a pártrendszer vonatkozásában megjelenik, példa nélküli az elmúlt években, még akkor is, ha valóban látunk egy visszarendeződést.

Az én tézisé az, hogy valójában itt új autoritárius struktúrák alakulnak ki. A mi fejünkben a mi magyar és európai példáink vannak: ha elindul egy változás, akkor az pozitív lesz, mármint abban az értelemben, hogy egy demokratikus átmenet kezdődik, és viszonylag hamar kialakulnak a demokratikus intézmények. A mi térségünknek ez a példája, a Közel-Keleten azonban nem ez játszódik le jelen pillanatban, hanem újratermelődnek autoritárius struktúrák, amelyben megvannak a régi szereplők, mint a fegyveres erők, nyilván új szereplőkkel, mint az iszlamista mozgalmak, amelyek egyébként nem újak, csak nem voltak legálisak az elmúlt években. Ezek az új szereplők pedig nyilván a választásokon igen jelentős eredményeket értek el Egyiptomtól Tunéziáig bezárólag.

Érdeemes megfigyelni, hogy ha az „arab tavasz” előestéjén ránézünk a gazdasági adatokra, ugyanis ha az események okait vizsgáljuk, akkor egyértelmű, hogy gazdasági és politikai okokra vezethető vissza, ami történik Észak-Afrikában és a Közel-Keleten. És ha csak az én témámnál, Észak-Afrikánál maradunk, akkor azt látjuk, hogy Egyiptom, Líbia, Tunézia meglehetősen eltérő országok.

Habár egy egységes térségről próbálunk beszélni, amelyre azt mondjuk, hogy a tágabb értelemben vett Közel-Kelet, ebbe beleértve Észak-Afrikát is, az egyiptomi társadalom felépítése teljesen más, mint a tunéziai, ebből kifolyólag teljesen más lesz a végkifejlete az eseményeknek. A gazdasági különbségek is viszonylag jelentősek az országok között. Ha megnézzük, Szíria, Jemen van a legalacsonyabb gazdasági helyzetben, de mondjuk Líbia az olajtermelés és az olajexport, illetve földgázexport révén az „arab tavasz” előtt nem rendelkezik olyan alacsony életszínvonallal, mint mondjuk az egyiptomi lakosság többsége.

A szegénységi rátánál, munkanélküliségi rátánál óva intenek mindenkit, mert ezek az adatok meglehetősen kozmetikázottak, sajnos a térségben módszertani problémák vannak. A hivatalos adatok nem megbízhatóak, a munkanélküliségi adatok jóval magasabbak ennél, mint amelyek itt szerepelnek.

Tehát nem mennék bele mindenbe, a lényeg az, hogy gazdasági és politikai okai vannak az „arab tavasz”-nak azzal együtt, hogy ha ránézünk 3 évvel később ezekre az országokra, akkor valójában ezeket a követeléseket, amelyeket akkor a tüntetők követelnek, nagy részét végső soron különösen gazdasági téren nem sikerült teljesíteni. Tehát az a fiatal értelmiségi csoport például Egyiptomban vagy Tunéziában, amely munkanélküli, nem nagyon látja a jövőt és egy más típusú államban szeretne élni, sem politikailag, sem gazdaságilag nem elégedetlen. Különösen gazdaságilag nagyon súlyos a helyzet, hiszen a stabilitást különösen az elmúlt 3 évben nem sikerült biztosítani, és ebből kifolyólag a külföldi működőtőke-befektetés, a turizmus bevételei mind Egyiptomban, mind Tunéziában lényegesen alacsonyabban alakulnak.

Egy gyors statisztikai adat: egyértelműen kommunikációs forradalom zajlott le a térségben, amelyben az Internet az események alakulásában kulcsfontosságú szerepet játszik, de ebbe nem mennék most részletesen bele. A nyugati világ szempontjából értelemszerűen amiért meghatározó vagy amiért fontos a térség: az energia, nyilván főként Észak-Afrika, nyilván főként Líbia, Algéria, jelentősége; a menekültkérdés, a radikális iszlám térnyerése, a politikai instabilitásnak esetleges begyűrűzése, általában Izrael szerepe és a hitelesség megőrzésének problémái.

Röviden úgy foglalnám össze az Európai Unió dilemmáját, hogy demokrácia és/vagy stabilitás a térségben. A szerencsés az lenne, ha egyszerre lehetne a kettőt, a demokráciát és a stabilitást elérni, azonban világosan látszik az elmúlt 3 év eseményeiből, hogy sajnos a stabilitás az, ami jelen pillanatban a legfontosabb, hiszen Egyiptomban rendszeresen utcai

megmozdulások vannak, Tunéziában az elmúlt fél évben két komoly politikai gyilkosság is történt, Líbiában az elmúlt hónapokban még az amerikai nagykövetet is megölték, tehát csak ha pár esetet emelünk ki, azt gondolom, hogy a stabilitás az, amely mind az ott élők számára, mind az Európai Unió számára kulcsfontosságú.

Habár egységesen mondjuk azt, hogy „arab tavasz”-ról beszélünk, de azért látnunk kell, hogy nagyon eltérőek az egyes esetek. Tehát Egyiptom és Tunézia a viszonylag békésebb kategóriába tartozik, eltérő kimenettel a kettő is - mindjárt fogok erre utalni: erőszakos, mármint hogy polgárháborúba torkollik a líbiai helyzet, ahol van egy külső beavatkozás is, Jemen egy teljesen másik történet, és Szíria kérdőjel, hogy hova vezetnek az események. A tüntetéseket külső segítséggel leverik Bahreinben, és viszonylag csöndes az „arab tavasz” Jordániában és Marokkóban, ahol mindössze a két uralkodó nagyon előrelátóan reformokat hirdet megpróbálva megelőzni a komolyabb problémákat.

A dohai központú kutatóintézet az elmúlt hónapokban közzétett egy közvélemény-kutatást, hogy hogyan látja, az arab országok hogyan állnak az „arab tavasz” kérdéséhez mint olyanhoz. Azt kell látni, hogy bármilyen furcsa és bármennyire szkeptikus a lakosság egy jelentős része, mégis alapvetően még mindig pozitívnak tartja az „arab tavasz” következtében bekövetkezett változásokat, a kék és sárga mezőt összeadva ez több mint 60 százalék, amely összességében tehát azt mutatja, hogy pozitív kontextusban értelmezhető most még, de ha egy 2011-es adathoz nézzük, a várakozások folyamatosan csökkennek.

Nagyon érdekes adat - rákérdezett ez a kutatóintézet, hogy a demokrácia a legjobb kormányzati forma-e, és a 2011-2012-2013-as grafikonokat összehasonlítva közel hasonló pozitív eredményre jut a közvélemény-kutatás: a lakosság döntő többsége a legjobb kormányzati formának tartja a megkérdezettek közül. Itt egy probléma van, értelmezési probléma, hogy a megkérdezettek vajon mit értenek a fogalom alatt. (*Derültség.*) Súlyos kétségeim vannak azzal kapcsolatban, hogy egy nyelven beszélünk-e. Azt gondolom, hogy nem egy nyelven beszélünk ebből a szempontból. Ennek kulturális és mindenféle hagyományai vannak, a demokrácia ebben az értelemben azt fejezi ki, hogy elégedetlenek a korábbi rendszerrel általánosságban.

Ami számunkra fontosabb lehet, hogy mennyire szeretnének egy vallási típusú, tehát egy olyan államot, ahol mondjuk vallási alapon működik minden, és az iszlám saríja előírásai érvényesülnének. Azt kell látni ebből - most nem részletezve idő hiányában -, hogy a megkérdezettek világosan elutasítják azt, hogy az adott kormányzati rendszerben az iszlám törvénykezésnek meghatározó legyen a szerepe. Nagyon kevesen támogatják mondjuk egy iráni típusú politikai rendszer létrehozását. Azok az iszlámisták, akik hatalomra kerülnek Egyiptomban vagy Tunéziában, maguk sem szeretnének ilyen államot, tehát az idő nagyon sok változást hozott.

Koncentrálnék a továbbiakban Egyiptomra, Líbiára, Tunéziára, és bővebben Egyiptomról fogok beszélni, mert azt gondolom, ez a meghatározó a Közel-Kelet szempontjából. Egyiptomban - és csak nagyon röviden kontextusba helyezve ezt a 3 évet - mit látunk? 2011. február 11-én, szintén lassan 3 éve Mubarak lemondott a hatalomról vagy lemondatták, ez nézőpont kérdése, és másnap a fegyveres erők átveszik a hatalmat. Ez az én nézőpontomból ha azt a kérdést tesszük fel, hogy itt a demokratizáció kezdődik el vagy sem, ez a Mubarak-rendszerhez képest visszalépés Egyiptomban, akárhogy is nézzük, hiszen kvázi egy katonai diktatúra veszi kezdetét. Nem a háttérből, hanem egészen nyíltan a legfőbb katonai vezető átveszi az elnöki jogköröket Mubaraktól. Nyilván nagyon ügyesen, nagyon tudatosan teszi ezt, gyors alkotmánymódosítás zajlik még márciusban 2011-ben, amelynek az a lényege, hogy a tüntetők követeléseinek jelentős részét az alkotmánymódosításba foglalják, például hogy az elnök ne lehessen élete végéig elnök, maximum két cikluson át.

A katonaság egyértelműen irányítja a folyamatokat, és azt ígéri, hogy ha lesz egy civil elnöke az államnak választások útján, akkor annak a kezébe fogják adni majd a hatalmat és

végző soron ez zajlik is a háttérben. Eközben amit látunk, az a fegyveres erők és az Iszlamista Mozgalom mint a legjelentősebb politikai erő között az államban, egyfajta hatalmi harc kezdődik a háttérben, és ennek a hatalmi harcnak - attól függően hogy hogy alakulnak a hatalmi viszonyok - hol az iszlamisták, hol a fegyveres erők játszanak nagyobb szerepet. Világosan kell látni, hogy a lakosság döntő többsége a Muszlim Testvériség által alakított politikai pártot támogatja az átmenet során, és nem megyek bele most egyéb közvélemény-kutatási adatokba, hogy a tüntetők különféle csoportokból állnak össze. Egy a lényeg: a parlamenti választásokon a világot nagymértékben meglepi - bár nem kéne, hogy meglepje - az, hogy a Muszlim Testvériség politikai pártja megnyeri a parlamenti választást.

Talán ami a szakértők számára nagyobb meglepetés, hogy egy másik iszlamista párt, amely talán kevésbé mérsékelt, mint a Muszlim Testvériség, ez a Nurd Párt, a Fény Pártja, második helyen a szavazatok negyedét szerzi meg, amely azt mutatja, hogy bizony az egyiptomi lakosság-társadalom több mint kétharmada, sőt inkább háromnegyede iszlamista pártokra szavazott. Ez az az félelem, amely a nyugati világ szempontjából az elmúlt 2 évtizedben végig napirenden volt, elsősorban algériai példákban kiindulva, illetve szem előtt tartva az iráni példát is, komoly félelmeket váltott ez ki, pedig ezek az iszlamista pártok jelentős mértékben átalakultak az elmúlt években, amely folyamatra talán a nyugati világ talán kevésbé figyelt oda.

Jóllehet, az egy alapvető kérdés, erre nehéz válaszolni, hogy azok a kritikák, amelyek szerint az iszlamista pártok képviselőinek nem lehet hinni, mert kettős beszédet folytatnak, amikor a demokráciáról, a nők jogairól és a kisebbségek jogairól beszélnek - nyilván ez egy nehéz kérdés. *(A projektoron látható táblázatra mutatva:)* A kék a Nurd Párt, az iszlamista szavazatok nagyjából a parlamenti választáson, majd zajlik egy elnökválasztás, ahol nagyjából két jelölt méreteti meg magát: a Muszlim Testvériség vezetője, Mohamed Murszi és Ahmed Safik, aki Mubarak utolsó miniszterelnöke és az elnökválasztás döbbenetes módon azt mutatja, hogy polarizált az egyiptomi társadalom.

Azt lehet mondani, hogy ez a fajta polarizáltság a mai napig meghatározza az egyiptomi társadalmat. Valószínűsíthetően, akik Safikra szavaztak, nem feltétlen a Mubarak-rendszert szeretnék viszontlátni vagy talán szeretnék viszontlátni, de elsősorban a rend és a stabilitás köré csoportosítható az, amit szeretnének viszontlátni, vádolva azzal az elmúlt éveket, magát Murszit is a későbbiekben, hogy nem sikerül ezt a rendet és stabilitást biztosítani, aminek nagyon súlyos gazdasági következményei lesznek a közel-keleti állam szempontjából.

Az elnökválasztás után Murszi elnök kerül hatalomra júniustól egy éven keresztül, és meglehetősen ellentmondásos ez az egy esztendő, amely végző soron ahhoz vezet idén nyáron, hogy eltávolítják őt a hatalomból. Az ellentmondásos folyamatban fontos esemény az alkotmány elfogadása volt 2012 decemberében, amelyet Murszi maga komoly tüntetések közepette keresztülvisz a lakosságon. Itt különféle csoportok különféleképpen véleményezték ezt az alkotmányt.

Alapvetően nem vitte el Murszi ezt iszlamista irányba, bár a kritikák nagy része erről szól. Az iszlámra vonatkozó passzusok nagy része a Mubarak-féle alkotmányból került át, ugyanis ne legyenek kétségeink: Egyiptom sosem volt szekuláris nemzetállam, Mubarak alatt sem, most sem az, és nem is lesz az a közeljövőben. Itt tehát az iszlám szerepéről komoly vita folyik, de az iszlám szerepet játszik, és ennyiben egyáltalán nem hasonlíthatóak Törökországhoz az egyiptomi folyamatok.

Igazából azt látjuk, hogy megjelennek olyan, magukat liberálisnak nevező ellenzéki csoportok, akik kiállnak a nyugati világ elé, hogy az iszlamistáknak nem lehet hinni, az iszlamisták terroristák. Ismerjük ezt a szeptember 11-e óta zajló diskurzust, amelyben a nyugati világ nagyon óvatos volt általánosságban, hiszen mégiscsak egy demokratikusan megválasztott elnökkel beszélünk, akivel és amely rezsimmel egyébként az Egyesült Államok

is ápolta bizonyos kapcsolatokat, tehát itt már nem lehetett figyelmen kívül hagyni az „arab tavasz” következményeit.

Tulajdonképpen azt látjuk, hogy ez a magát liberálisnak nevező ellenzéki csoport, amely a demokrácia védelmében próbál fellépni Murszival szemben, egyáltalán nem demokratikus. Azt lehet mondani, hogy a Muszlim Testvériség sem az, hogy tehát az egyiptomi politikai rendszer főszereplői nem demokratikus alapokon nyugszanak, és az egész politikai rendszer nem ezen nyugszik.

Viszont hogy ne mondjuk azt, hogy semmi sem változott, az, hogy Murszi elnök lehetett Egyiptomban, ez egy elég komoly változás. Az alkotmány körüli vitákra utaltam. Az elmúlt egy évben - 2012 nyarától 2013 nyaráig - Egyiptom élén a Muszlim Testvériség áll Murszi személyében. Elég komoly vádak hangzanak el vele szemben, ami elvezet a fegyveres erők közbeavatkozásáig 2013 nyarán.

Ezek közül a legfontosabbak, hogy nem sikerült a rendet és stabilitást biztosítani az országban. Tény, hogy az egy év alatt rengeteg atrocitás éri például a keresztény közösségeket. Természetesen ezt nem a Muszlim Testvériség követi el, de nem sikerül megfékezni. Vagy ha megfékezi, azt úgy fékezi meg Murszi, hogy bizony emberek halnak meg például az alkotmány körüli tüntetések során 2012 decemberében. Emiatt egyébként most eljárás is van Murszival szemben. Emiatt, ugye, börtönben van, mert elég sok ember életét vesztette. Tehát itt valami probléma van, de megelőlegezem, nagyon szkeptikus leszek abban, hogy a következő időszakban hogy sikerül a rendet és a stabilitást biztosítani.

A másik az egyiptomi gazdaság súlyos válsága. Mutattuk az adatokat az „arab tavasz” előtt. A szegénységi mutatók növekedtek Egyiptomban az elmúlt 3 évben. Nem hogy javultak volna, hanem a helyzet sokkal súlyosabbá válik, és ugye, nem akarjuk felmenteni az iszlamista elnököt, de bárki kerül Egyiptom élére, ezt a problémát megoldani egy súlyos eladósodás mellett úgy, hogy a lakosság 43,2 százaléka a legutolsó ENSZ-statisztikák szerint a szegénységi küszöb alatt él, kicsit más mutató, mint amit én az előbb vetítettem, ez az adat növekszik. Ezek az emberek elsősorban kenyeret és alapvető élelmiszert tudnak vásárolni. Itt az IMF-szerződések körüli vitáknak az egyik alapvető kérdése volt, hogy az állam megszüntesse a dotációkat az alapvető élelmiszerekre és az üzemanyagra. Márpedig ha ez így van, akkor ez rendszeresen tömegtüntetéseket fog generálni a lakosság körében.

Nem demokratikus a kormányzás, valóban nem: az ellenzéket teljes mértékben kihagyják. 2013 júniusában a fegyveres erők közbeavatkoznak egy folyamat keretében. Egy puha puccs következik be, amelynek az a lényege, hogy leváltják Murszit, az alkotmányt felfüggesztik, és azért nevezném puha puccsnak, mert egy civil elnöke lesz az országnak de valójában a fegyveres erők a háttérből támogatják, Sziszi tábornok az, aki a háttérből irányítja az államot, és megígéri, hogy teljes egészében leszámol a Muszlim Testvériséggel.

Jelen pillanatban be is tiltják jogilag ezt a szervezetet, amely Egyiptom szempontjából, azt gondolom, nem egy jól jel, hiszem mégiscsak - a támogatását tekintve - tömegmozgalomról beszélünk. A három év alatt azért nem ábrándultak ki teljesen az emberek, és nem mindenki ábrándult ki ebből a mozgalmából. Tehát úgy csinálni, mint ha nem lenne támogatása és itt mindenki terrorista lenne, ennek sajnos van egy olyan üzenete, amit láttunk már a Sínai-félszigeten, hogy elég sok merénylet ér egyiptomi katonákat, tehát a biztonsági helyzetre súlyosan vissza fog ütni.

Az egyiptomi politikai folyamatok csak katonai dimenzióban nézni, azt gondolom, szűklátókörű dolog. Azt gondolom, hogy valamilyen hatalommegosztásra és az iszlamisták bevonására szükség lesz, mert különben egy részük fegyvert fog fogni, hiszen nincs olyan ígéret, hogy akkor mi érne meg a politikai folyamatokban való részvételt. Tehát én azt látom most, hogy a közeljövőben a tábornok, Sziszi, aki facebook-oldalakon és mindenhol rendkívül népszerű, ő lesz majd, aki indul az elnökválasztáson valószínűsíthetően, és akár meg is nyerheti ezt az elnökválasztást, tehát kvázi visszatérhetünk a Mubarak-időkhöz, amikor is egy

katona civil ruhában áll az ország élén, de azt gondolom, nem lehet úgy tenni, mint ha semmi nem történt volna az elmúlt 3 évben, a Muszlim Testvériséget és általában az iszlamista mozgalmakat valahogy kezelni kell.

Ezek a legutolsó közvélemény-kutatási statisztikák. *(A kivetítőre mutat.)* - Pillanatokon belül átadom a szót a kollégámnak. A Muszlim Testvériség népszerűsége valóban csökkent az országban, de ennek ellenére mégis azt látjuk, hogy most is a legszervezettebb politikai mozgalom és még most is a legnépszerűbb politikai mozgalom, amit egy az egyben betiltanak, és én nem látom ezt túlzottan pozitívnak. Hogy mit vár a lakosság? Egyértelműen a gazdaság helyzet javítását. Ahogy mondtam, ez a kulcsfontosságú, ebben nem lesz könnyű előrelépni az elkövetkezendő hónapokban.

Itt az alkotmányról vannak adatok és egyebekről, az egyiptomi lakosságnak bár csökkenő mértékben, de még vannak várakozásai a demokráciával kapcsolatban.

Nagyon röviden szólok Líbiáról pár mondatot fogok mondani, nem fogok ezeken végigszaladni, inkább majd ha kérdések lesznek. A líbiai eset más. A líbiai eset azért más, mert itt volt egy külső beavatkozás 2011 márciusától október végéig. A humanitárius beavatkozás keretében sikerül egyfajta egységes ellenzékot szervezni, amely elfoglalja Bengáziból kiindulva Tripolit és megdönti a Kadhafi-rezsimet. Míg Egyiptom esetén azt gondolom, hogy a rezsim megdöntéséről nem beszélhetünk, addig Líbia esetében mivel a rezsim alapvetően egy személy köré épült, ez pedig Kadhafi volt, itt alapvetően beszélhetünk a rezsim megdöntéséről.

Ez alapvetően nem világos, hogy mi játszódik le azóta, hiszen az addig szervezett ellenzéki csoportok - főleg törzsi alapon- teljesen eltérő érdekeket vallanak, és azt látjuk, hogy az az átmenet, amelyet megpróbált ez az ellenzéki ernyőszervezet kijelölni, nem működőképes. Alapvetően ami a probléma, hogy az emberek, a törzsek kezében illegális fegyverek vannak, a biztonsági helyzet az ország egyes területein kezelhetetlen. Megjelennek érthető módon radikális iszlamista szervezetek, kihasználva ezt a vákuumhelyzetet, és egyáltalán nincs megoldva Líbia két országrésze között, Bengázi és Tripoli között az, hogy a jövő milyen típusú Líbiát fog hozni. Azt gondolom, hogy habár folyik egy átmenet és választások is voltak, de összességében nagyon nem vagyok optimista a folyamatok kapcsán.

Nagyon röviden szólnék Tunéziáról. Ez tűnt a legpozitívabb példának az elején. Mondván, hogy Tunézia inkább Egyiptomhoz és Líbiához képest mint ha liberálisabb lenne. Ez volt alapvetően a szakértők véleménye is. Valóban, ha megnézzük a folyamatokat, Tunéziában egy ideig nagyon pozitív folyamatok játszódnak le. Itt is az iszlamisták megnyerik a választást 2011 nyarán, a szavazatok kevesebb, mint felét szerzik meg, és koalíciós kormányt alakítanak külfönféle pártokkal, amelyekben nemcsak iszlamista, hanem szekuláris pártok is játszanak szerepet, és itt is a Muszlim Testvériség tunéziai szárnya, az NAD, magyarul a Reneszánsz Újjászületés Pártja a külföldről, Angliából hazatérő Rassit Gannúsival párhuzamosan vagy az ő személyével együtt alakít kormányt. Nem ő maga lesz a kormányfő, de a háttérből jelentős szerepet játszik.

Rendkívül mérsékelt ez a szervezet, Tunézia más, itt nincs olyan fegyveres erő, mint Egyiptomban, amely olyan befolyást gyakorolhatna a belpolitikai folyamatokra, és a tunéziai politikai folyamatok azért mérsékelték annyiban, hogy itt nem történnek olyan utcai megmozdulások, mint Egyiptom esetén. A várakozások az idei évben elmaradtak. Az idei év Tunéziában súlyos válságot hoz, amely súlyos válság két politikai gyilkossággal hozható összefüggésbe.

2013 elején egy neves ellenzéki politikust öltek meg, az elmúlt hónapokban szintén volt egy politikai gyilkosság, amely gyilkossággal az ellenzék elsősorban a hatalmon lévő iszlamistákat vádolja. A hatalmon lévő iszlamisták ezt a vádat elutasítják.

Az egyiptomi események következménye az volt Tunéziára vonatkozóan, hogy az iszlamisták talán megelőzve egy nagyobb vérontást vagy nagyobb tüntetést, elfogadták - és

ebben van Egyiptom szerepének van bizonyos befolyása,- hogy lemondanak és hogy legyen egy átmeneti kormány, amely majd kijelöli a további utat Tunézia vonatkozásában. De igazából el is fogadták meg nem is. Most ott tartunk, hogy nem sikerül a továbblépésben megállapodni, tehát Tunéziában súlyos politikai válság van, és egyáltalán nem vagyok optimista itt sem a jövővel kapcsolatban. Azt látjuk tehát mindhárom esetben csak más-más módon - Egyiptomban a fegyveres erők közbeavatkozásával, Tunéziában a pártok között, Líbiában pedig a törzsek között zajlik ez a konfliktus, hogy nincsenek stabil rendszerek, és ezek ráadásul nem stabilak és nem demokratikusak, és ez egyfajta negatív jövőt hoz. Úgy tűnik, hogy most az iszlamista mozgalmakat mint ha háttérbe szorítanák az elmúlt hónapokban, nyilván ebben van egy külső nyomás is, de mivel óriási politikai népszerűségnek örvendenek még ma is - habár ez csökkenő - nem könnyű, azt gondolom ezeket, persze a nyugati világ érdekei szempontjából talán ez az, ami célravezető, de akkor sem gondolom, hogy ennek jövője lehet.

Az iszlamizmusról is beszélnék, de most nem beszélek. A forgatókönyvek közül igazából azt mondanám, hogy minden ország a saját útját járja be jelenleg, és nincs semmilyen modell. A török modellt hallottuk sokáig mint a legfőbb utat, Egyiptom esetén látjuk, hogy nem, Tunézia esetén látjuk, hogy nem. Igazából inkább ha konklúziót kéne mondanom, mindhárom esetben azt látjuk, hogy új autoritárius rezsimek formálódnak, ezek most még formálódóban vannak, még alakulnak az erőviszonyok az új és a régi szereplők között, és ez bizony felveti az instabilitás problémáját a közeljövőben.

Én most megköszönöm, és átadnám a szót Wagner Péternek, aki Szíriáról fog beszélni a továbbiakban.

Wagner Péter előadása - Szíria

WAGNER PÉTER kutató (Magyar Külügyi Intézet): Köszönöm szépen. Köszönöm a meghívást. Még mielőtt belekezek és megtalálom az előadásomat, annyival egészíteném ki Laci Egyiptom-előadását, hogy a Murszi-rezsim - utalt rá László, Csicsmann úr, csak nem mondta ki egészen világosan - egyrészt nehezen tudott dűlőre jutni a tüntetőkkel, de egy olyan belügyminisztérium volt a kezében, ahol még mindig nagy számban voltak ott az előző rezsim emberei, tehát nem mindig hajtották végre azt, amit a kormány mondott.

A másik pedig, hogy jelenleg az egyiptomi helyzet ott érinti Magyarországot, mert odáig nem jutottunk el, hogy ott vannak a magyar katonák és a magyar rendőrök a Sínai-félszigeten, és ez az a hely, ahol az al-Kaida, a dzsihadista szervezetek megjelentek először Szíriában.

Én Szíriáról fogok beszélni, és arra gondoltam, hogy nem megyek végig azon, hogy mi történt, tehát nagyon részletesen nem megyek végig azon, hogy mi történt Szíriában külpolitikai vagy diplomáciai téren, mert erről nagyon sok szó esik egyébként is a sajtóban meg sokan nyilatkoznak róla. Úgyhogy az előadás egy későbbi részében megpróbálok majd koncentrálni arra, hogy milyen belső folyamatok mennek, mert azt gondolom, hogy a szíriai kérdést rövid távon és középtávon nem az fogja eldönteni, hogy az Egyesült Államok és Oroszország miként próbál megegyezni erről a kérdésről, hanem az, hogy a helyben harcoló politikai erők és a szír rezsim miként jut vagy nem jut egymással dűlőre.

A főbb tendenciák, amelyek azt hiszem, nem jelentek meg ebben az évben, 2013-ban az volt, hogy a forradalom, a polgárháború kitörése után úgy tűnt, hogy a felkelők egy-két év alatt lenyomják ezt a rezsimet, majd utána jön valami, ami nem tudjuk, hogy mi, és ez valahol megakadt 2013 tavaszán, amikor először került arra sor, hogy a szíriai hadsereg, a reguláris alakulatok visszafoglaltak egy nagyobb várost, és ezt már akkor a Hezbollah, a libanoni síita politikai-katonai szervezet támogatásával tették.

Azóta elindult egy olyan jelenség, hogy a szír hadsereg szervezettebbé, jobban felszereltté vált, katonailag jobban van vezetve és megkapja a Hezbollah nagyon jó katonai

támogatását, kap iráni támogatást és most már láttam olyan felvételeket is blogokon, hogy orosz zsoldosok pózolnak különböző helyszíneken szír harcokban, és a szír felkelők már közzétettek olyan személyi igazolványokat meg jogosítványokat, amelyeket jekatyerinburgi meg nem tudom, milyen orosz önkéntesektől szereztek, miután azok meghaltak - értelemszerűen -; bizonyítva azt, hogy itt van orosz jelenlét.

Ez magánjellegű, tehát zsoldosokat alkalmazó orosz rezsim, mint ahogy Líbiában a Kadhafi is alkalmazott orosz, ukrán, belorusz önkénteseket. Éppen most olvastam, hogy még közülük is harminc-negyvenen a különböző ellenzéki csoportok fogságában vannak, és mindig hurcolják magukkal egyik helyről a másikra. Emellett van egy orosz katonai támogatás, ami nem kifejezetten orosz katonai támogatás, hanem mint egy szuverén állam, Szíria szerződésben van Oroszországgal, amely neki ezért fegyvereket szállít.

Az tehát, hogy megtörténtek az első kudarcok katonai oldalon, a szíriai ellenzékben, oda vezetett, hogy az egyébként nagyon nehezen összekovácsolt, nyugati és szaúdi, katari erőfeszítésekkel összekovácsolt szíriai politikai ellenzék megosztottá vált. Nem jöttek otthon a katonai sikerek - elkezdtek veszekedni Párizsban, Genfben vagy ahol éppen voltak, hogy merre van az út, ki a vezető és ez újból személycseréhez vezetett idén tavasszal. Volt még egy fontos esemény, ez a gútai vegyifegyver-támadás Damaszkusz külvárosában, ahol először nem lehetett megállapítani, hogy ki követte el a támadást, azt sem lehetett megállapítani, hogy milyen fegyverrel. Mára eljutottunk oda, hogy tudjuk azt, hogy körülbelül tudjuk azt, hogy milyen, sajátos, egyébként házi fejlesztésű fegyver volt, és nagy valószínűséggel ezt a szíriai rezsim követte el.

Annyi pozitív fejleménye volt ennek a dolognak, hogy legalább Szíria lemondott, és úgy tűnik, egyelőre tartja magát azokhoz a megállapodásokhoz, hogy amelyek szerint meg fog válni a vegyifegyver-készleteitől. Itt annyi probléma jelentkezett, hogy nem találtak országot hirtelen, amely hajlandó lett volna befogadni és megsemmisíteni ezt a hatalmas mennyiséget és azt hiszem, a legfrissebb hírek szerint az Amerikai Egyesült Államok egy teherhajót fog odaküldeni Szíria partjaihoz, amire feltesznek négy-öt megsemmisítő konténert, és amint elhajóznak onnan, menetközben fogják megsemmisíteni. Külön kiemeltém és talán ez az egyetlen diplomáciai szint, az az amerikai red line, amit Barack Obama még 2012-ben kijelentett, hogy vegyifegyver-támadás esetén katonai csapás lesz. Ez volt, ami nagyon kínossá vagy nehezzé tette az amerikai döntéshozatalt, mert az valószínűleg megvalósul, és mindenki azt várta, én is arról nyilatkoztam a vegyifegyver-támadás előtt 2 nappal, hogy milyen katonai célpontokat támadhat az Egyesült Államok és az utolsó pillanatban történt az orosz-amerikai megegyezés, ami odavezetett, hogy a katonai támadás elmaradt, és lett egy diplomáciai megoldás.

Hozzáteszem, hogy ha sor került volna erre a katonai támadásra, az is nagyon korlátozott lett volna, mert már eljutottunk oda, hogy az Egyesült Államoknak szerintem nincs érdemi opciója, hogy kit támogasson ebben a polgárháborúban, mindenképp választás számára. Rossz, akár az ellenzékét támogatja, akár az Aszad-rezsimet.

Még egy fontos trend volt 2013-ban: a szír ellenzék Belfastban fog tömbösödni. Mindjárt látszott, hogy hogyan, és megjelentek részben a már említett katonai kudarcok miatt az első konfliktusok közöttük. Az előadásom hátra levő részében a katonai, a politikai ellenzékéről és az al Kaidáról fogok beszélni röviden, hogy ez a 15 percbe beleférjen.

Jelenleg ott tartunk a szír katonai ellenzékkel kapcsolatban, hogy az országnak körülbelül a felét uralják. Ezer-ezerkétszáz darab egységről beszélünk, amelyek általában brigádnak vagy ha magyarrá fordítjuk, dandárnak nevezik magukat, ami jelentős számnak tűnik, de a 100 fős alakulatot is dandárnak nevezik, meg az 1200 fős alakulatot is. A létszámot 80-100 ezer főre becsülik. Sok felé van szakadva ez a fegyveres ellenzék, és azt lehet látni, hogy idáig is voltak meghatározó katonai csoportok – vagy ha én is brigádnak nevezhetem őket, akkor brigádok -, de körülbelül az év végére, alul lehet látni, hogy ez az az 5 fő erő,

amely kvázi kikristályosodott, továbbra sem azt jelenti, hogy az egyes szervezeteknek van egy darab vezetője, az mond valamit és aztán egész Szíriában a saját csapataik úgy fordulnak, hanem továbbra is ha valaki mond valamit, azt legalább ketten vitatják, hárman egyetértenek, négyen tartózkodnak, és csak éppen az hajtja végre az adott parancsot, akinek éppen kedve tartja vagy akinek ez éppen érdeke.

A tavasz óta tartó vereségekről. Tavasz óta nyáron és idén ősszel is sok kudarcot szenvedett már el a szír ellenzék, olyan katonai bázisokat, amelyeket egy éve körbezárva tartottak, a szír hadseregnek sikerült felmentenie, a szír hadsereg visszafoglalt városokat – majd megmutatom -, sikerült egy viszonylag egységes, összefüggő területet létrehozni. Nem az van már, hogy van egy szűk szír állam és vannak szigetek az ország területén, ahol jelen vannak, hanem sikerült egységes összefüggő területté alakítania.

Mi vezetett oda, hogy létrejött a tömbösödés, másrészt megindultak a belső ellentétek? Ezek a belső ellentétek úgy jöttek létre, hogy a vitán túl néha egymás meggyilkolásával, felrobbantásával, kivégzésével végződnek. Ennek az egyik oka a belső kudarcok, a másik az, hogy eltérő támogatást kaptak. Megy egy harc azért, hogy ki jusson hozzá egy új fegyverszállítmányhoz, ki jusson hozzá pénzügyi keretekhez, ki jusson hozzá egészségügyi szállítmányokhoz. Több külső támogatója van a szír ellenzéknek, akik között a Nyugat általában nincs. Elsősorban Katar, Szíria és rengeteg különféle közel-keleti önkéntes magán-szervezete alapítvány az, ami ezzel foglalkozik.

És ezek nem szírek, ez körülbelül '80-'85 óta így megy, hogy Afganisztánban, Szomáliában, Boszniában ezek a közel-keleti Arab Öböl-beli, -félszigeti csoportok mindig megtalálják azokat, akiket szeretnének támogatni.

A másik dolog, ami megosztotta a fegyveres ellenzékét, hogy eltérően reagáltak az orosz-amerikai diplomáciai erőfeszítésekre. Most azt látjuk, hogy lesz majd egy tárgyalás a szír ellenzék és a szír kormány között. A szír ellenzék nagyobb része erre úgy reagált, hogy ők ebből nem kérnek. Ha a szír politikai ellenzék tárgyalni akar, akkor tárgyaljanak, de közöttük és a szír politikai ellenzék között akkor befejeződik minden politikai kapcsolat.

'13 októberére 6 fő szervezet kristályosodott ki. Hátulról kezdeném. A GPG a kurd politikai szervezet fegyveres ereje, ez egy teljesen különálló csoport. Róluk nem fogok sokat beszélni, mert ők a legegyszerűbb eset, Szíria bizonyos részét kikerítették maguknak, nem kérnek sem az ellenzékéből, sem a szír államból, kacsingatnak valamilyen önállósodás, autonómia felé, soha ilyen boldogok és önállóak nem voltak történetük során. A legszervezettebbnek mondott a jelenlegi al-Kaida csoportokat is le tudják győzni.

Nyilvánvalóan a jelenlétük dinamikussá teszi az egész közel-keleti kérdést Törökország és Irak szempontjából a maguk kurd kisebbségével. A szíriai katonai tanács, az SMC, - Military Council – ezt mondjuk, hogy a legszekulárisabb, a Nyugat által leginkább támogatott, a szír politikai ellenzékhez leginkább közel álló szervezet, folyamatosan veszít az erejéből, folyamatosan pártolnak el tőle a katonai erők, és csatlakoznak vagy a Szíriai Iszlám Fronthoz, illetve a Jaish-al-Islam nevű szervezethez. Ez két iszlamista csoport. Nem mondjuk őket radikálisnak, mindjárt próbáljuk skálázni őket, hogy mennyire szekuláris, mennyire radikális. Ezek iszlamista szervezetek, de valamikor működő politikai berendezkedésben gondolkodnak. Ide tömörülnek azok a szíriai katonai csoportok, amelyek nem akarnak betagozódni vagy szembe kerülni a szíriai al-Kaida-csoportokkal. Ez a két al-Kaida-csoport az ISIS, aminek a pontos magyar fordítása olyasmi lehetne, hogy az iraki és a levantei iraki iszlám állam, ami azt fejezi ki, hogy ez a csoport Irakban jött létre még az amerikai felkelés ellen. Ott az amerikaiak végül majdnem agyonnyomták őket, de aztán miután kivonultak az amerikaiak '11-ben, és ez a csoport újból magához tért és kihasználva azt a lehetőséget, amit Szíriában kialakult, átmentek oda, és ott is elkezdtek szerveződni.

Ha valaki véletlenül megnéz egy 2012-es tanulmányt, ez a csoport akkor még nem volt, sehol nem említették ezt. 2013 januárjában jelentik be, hogy létrejönnek, és innentől

kezdve Szíriát és Irakot egy térségként kezelve fognak harcolni a saját iszlám államukért és azóta folyamatos a térnyerésük. Ma Észak-Szíriában a legbefolyásosabb csoport.

A másik al-Kaida-csoport Jabhat al-Nusra vagy Nusra Front, ugyanazokon az elveken szerveződik, ugyanúgy radikális, dzsihadista szervezet, ugyanúgy bevezetik a sáriát azokban a falvakban vagy városokban, ahol megszerzik a hatalmat, ugyanúgy lefejezik az embereket, ha úgy találják, hogy azok a szíriai rezsim kémjei, ugyanúgy megkövezik a nőket, ha úgy érzik – nem akarok történeteket kitalálni, de – hogy mondjuk túl attraktívan öltözködnek vagy nem tartják be az utasításokat. Az a különbség a két al-Kaida-szervezet között, hogy a Nusra Front Szíriát akarja megszerezni, az ISIS-t pedig nem érdeklik a modern nemzethatárok. Önálló államot akarnak létrehozni valahol Szíria és Irak területén.

Még egy érdekes jelentősége van ennek a két csoportnak: ez volt az egyik újabb pillanata annak, hogy Pakisztánból Osama bin Laden utódja, Ajman az-Zavahíri levelekkel próbálja kordában tartani ezt a két szervezetet, hogy egyrészt egyesüljenek, ne járjanak külön utakon és kövessék az utasításait. Itt most nyilvános vita van, amit a terrorizmusszakértők érdeklődve vizsgálnak.

Úgy tűnik, hogy nyilvánvalóan a dzsihadista szervezetek, az al-Kaida helyi szervezetei nem akarnak együttműködni a Szíriai Nemzeti Koalícióval, ami a politikai szervezete a szír ellenállásnak. A másik 3-4 szervezet viszonya ambivalens. A legtöbbjük ellenségesen áll ahhoz, hogy politikai megegyezés szülessen. Itt lehet látni körülbelül azt, hogy hol tart a jelenlegi helyzet. A piros és a rózsaszín – mondjuk így – a szír rezsim által ellenőrzött terület. Ahol világos rózsaszínt látnak, az az, ahol alacsony a lakosság sűrűsége. Be lehet színezni egész Szíriát, bár Szíria nagy része sivatag. Igazából csak jelképes.

Ahol sötétkéket látunk, az a szír katonai ellenzék, legyenek iszlamisták, dzsihadisták, szekulárisok, a zöld pedig a kurdok területe. Körülbelül így állunk most. Nyilvánvalóan a folyók, a főutak és a nagyobb városok mentén van a harc. *(Az előadó a vászonhoz lép és a képekre mutat.)* Ha megengedik, hogy egy percre felálljak, megmutatom, hogy a rezsim stratégiája az, hogy a Damaszkusz-Homsz-Hama tengelyt tartja az alaviták többsége tehát a rezsim fő támaszainak, és Aleppó felé utat nyitnak, egyelőre hátsó úton. Ez a tengely adja Szíria gazdaságát. Ez a tengely, és aki ezt fogja uralni, annak lesz pénze, hogy háborúzzon. Itt él a lakosságnak körülbelül a 80 százaléka, tehát aki ezt a tengelyt uralja, az uralja az országot.

Mi tette lehetővé, hogy a szíriai rezsim stabilizálta a helyzetét? Egyrészt Libanonban a Hezbollah és néhány más politikai csoport kökeményen, fegyverrel támogatja a rezsimet. Irán minden létező erőforrással támogatja a rezsimet. Irak részben passzív hozzáállással támogatja a rezsimet, azzal, hogy Irán felől nincs akadálya az odatartó repülőgépeknek, a másrészt az iraki síita szervezeteknek a fegyveresei is aktívan részt vesznek a polgárháborúban, de majd a végén elmondom.

A másik dolog, hogy a szíriai rezsim sikeresen használta ki azt, hogy kudarcokat szenvedett a szíriai ellenzék. Éppen tegnap olvastam egy újságcikket, ami arról szólt, hogy a szír ellenzék egyik része, tipikusan azok, akiket a forradalom kedvéért kezdtek el harcolni, egy inkább korrumpálódnak. Egyre inkább azok, akik ott brigádpárancsnokok meg harctéri parancsnokok lettek, egyre inkább azzal foglalkoznak, hogy üzletet csináljanak ebből a háborúból.

Egy példát elmesélek a cikkből. Körbezártak a szír felkelők egy szír katonai bázist. Az volt az érdekük, hogy ez az ostrom elhúzódjon, mert amíg ment az ostrom, addig kapták a pénzt és a fegyvert a szaúdi és a katari támogatóktól, mondván, hogy a feladatot végre kell hajtani, jön a fegyver, jön a pénz. Ezért érdekük volt elhúzni az ostromot. Eközben a szír hadsereg is fizetett az ostromlóknak azért, hogy az utánpótlásuk bejusson az ostromlott erődbe. Ez is pénzt hozott a parancsnokoknak. Ezek után, egy év után a szír hadsereg felmentette magát a bázist.

Ilyen gyakorlati problémák jelentik azt, hogy a szír ellenállás egyik részének csökken a hatékonysága. Ezek a problémák a fegyvercsempészet, olajcsempészet, emberrablás, ezek azok a fő formák, amelyekkel pénzhez próbálnak jutni. Hozzáteszem, ez nem a szír polgárháború sajátossága, hanem a legtöbb polgárháborúban, ha nem kerül lezárásra rövid időn belül, megindul egy ilyen típusú folyamat; ez Afganisztánban is így volt annak idején, most is így van még Afganisztánban is, de mondom, több polgárháborút lehet erre példaként felhozni.

És nagyon okosan az Aszad-rezsim szempontjából ezeket az elégedetlen elemeket, akik csalódtak ebben a felkelésben, akik látják, hogy az, amiért felkeltek annak idején, már nem működik, és ebből mások üzletet próbálnak csinálni, ezek számára amnesziát hirdet az Aszad-rezsim is. Nem tudom – ez egy szír forrásban jelent meg -, hogy elhiggyem-e, állítólag sikeres lesz. El tudom képzelni, hogy vannak, akiknek elégük lett, és visszatérnek ezért.

Az orosz támogatásról igazából csak annyit akarok mondani, hogy szerintem nem a kikötő és a fegyverexport az, amit mindig szoktak emlegetni, mert egyrészt az nem egy hadi kikötő, hanem egy átrakóállomás, másrészt meg – direkt megnéztem – a Szíriának eladott fegyverek a teljes orosz fegyverexport 5 százalékát teszi ki, tehát nem ez a fő piac.

Szerintem itt egy elvi ok van, ami azt mondja, és aminek pont Líbia volt a tanulsága, azt az elvet nem akarja Oroszország sem Kína bevezetni, hogy azért, mert egy országban felkelnek az emberek a kormányuk ellen, az elég nemzetközi jogi alapot adjon arra, hogy beavatkozzon a nemzetközi közösség. Szerintem ez a fő probléma. Oroszországnak megvan a maga Csecsenföldje, Kínának Tibetje, Szi Csian ujjur tartomány. Ujguria egyik országnak sem érdeke, hogy egyszer őket megpróbálják ezen az alapon megleckéztetni.

Politikai, diplomáciai területek: a következő pont azért fontos, mert normális esetben egy felkelés úgy néz ki, hogy vannak a felkelők és annak van egy politikai ernyőszervezete. És a politika tárgyal, a katonák meg harcolnak, és a sikereiket kikényszerítik, hogy a politikusok tudjanak tárgyalni.

Szíriában az a probléma függetlenül attól, hogy vannak-e sikerek vagy nincsenek sikerek, hogy a politikai ellenzék és a fegyveres ellenzék nincs egymással beszélő viszonyban. Annyira el van szakadva a politikai ellenzék a szír lakosságtól is részben, részben a saját fegyveres ellenzékétől, hogy szerintem ezért nem fog vezetni a mostani januári tárgyalás sem sehova, mert hiába egyezne meg bármiről a szír politikai ellenzék, ha utána nem lesz képes a saját fegyveres erőit rávenni arra, hogy ezt a megállapodást betartsák. Ennek ellenére vagy ettől függetlenül fegyverek fokozatosan jönnek.

Megintcsak egy másik blogbejegyzésre szeretnék utalni, ha már ott jönnek a jó hírek, amikor egy erre specializálódott blog dokumentálta a Youtube-ra feltöltött videók alapján, hogy Jordánia felől hogyan érkezik be egy nagyobb szállítmány, az ex Jugoszláviából, Horvátországból szállított fegyverszállítmány. Egy másik blogból lehetett tudni, ahol spotterek működnek, akik azzal szórakoznak, hogy reptereken fényképezik a repülőgépeket, azok rakták össze, hogy egy azonos farokjelű gép felszállt valahol Zágráb mellől és leszállt valahol Amman mellett. Ez két külön blogból jött össze, hogy egy katonai teherszállító elrepül Horvátországból Ammanba, majd egy hét múlva megjelennek a volt jugoszláv hadsereg fegyverei a szíriai-jordán határon.

Ahol tartunk most a politikai megegyezésben, az az, hogy január 22-ére ki van tűzve egy tárgyalás, tárgyalási nap Genfben, ahol az Egyesült Államok, Oroszország, a szír ellenzék és a szír kormány fog leülni tárgyalni arról, hogy hogyan tárgyaljanak tovább. A cél az lenne, hogy a 2012-es Genf I. megállapodásról beszéljenek, aminek az a fő kitétele, hogy politikai megoldás kell, de Aszad nélkül. Ebbe valószínűleg a szír rezsim sosem fog belemenni.

Azt hiszem, hogy lassan kifutok az időből, úgyhogy csak röviden annyit mondanék, hogy pont ennek a tegnapi cikknek a hatására véltem megérteni, hogy miért hatékonyabb az al-Kaida Szíriában mint a többi szervezet.

Ez egy ideológiailag elkötelezett társaság. Valószínűleg ők is biztos korruptak lesznek egyszer, és pénzért fognak ostromolni vagy visszavonulni katonai bázisok alól, de egyelőre őket ez a dolog nem érinti. Ők ezért vannak ott, mert harcolni akarnak. Nem is elsősorban meghalni, hanem harcolni, egy önálló államot létrehozni, és ez egy olyan plusz motivációs tényező szerintem most már, szerintem ezekben a hírben, amiket tegnap olvastam, ami hatékonyabbá teszi őket az – idézőjelben - egyszerű átlagos szír felkelőkkel szemben.

Azt említettem már, hogy két irányba szerveződnek. Egyrészt Irakból átjöttek az iraki al-kaidások – megalapítva a saját államukat – és a Nustra Front révén pedig volt egy Szíriában létrejött szervezet. A két szervezet most ambivalens viszonyban van: együtt harcolnak, még nem irtják egymást, de amikor az egyik bejelentette, hogy a másik csatlakozik hozzá, akkor a másik tiltakozott, hogy ő azért nem csatlakozik hozzá.

Azért írtam fel az Islamic State of Iraq and al Sham-ot, mert a Sham jelenti a levantei térséget. Tehát néha ISIL-nek, néha ISIS-nek szokták írni a szakirodalomban, tehát ha valakit ez ennyire érdekel, ez azért érdekes.

A pakisztáni al-Kaida-központban lévő ellenzékről már beszéltem, hogy ott vitáznak bin Laden utódjával arról, hogy ki kicsoda, kinek az utasítására kell cselekedni.

Ami nagyon fontos volt és az lesz a következő pont – mindjárt rátérek – a létszámok. Nyilvánvalóan nincsenek pontos létszámaink. Van egy külföldi kontingens a szíriai konfliktusban, ami nagyon fontos szerepet játszik. Ezek egyik része az iszlám világból érkezik, mindenhol, valamiért az fontos, hogy a csecsenek miért játszanak benne fő szerepet. Van egy szervezet, ahol a vezetők 80 százaléka csecsen meg kaukázusi, de most ezt nem mondom el, hátha megkérdezik, meg túl hosszú lenne egy történelmi bemutatás. A becsült létszáma 10-15 ezer fő a külföldi fegyvereseknek, ami nagyon nagy létszám.

Most már ott tartunk, hogy a török-szíriai határ mentén teljesen működik logisztikailag ez a rendszer. Tehát megérkezik valaki Antalyába, és onnantól kezdve felveszi egy ember vele a kapcsolatot, buszok várják, és menedékházak várják, a határ mentén szállodák várják, pénzváltási lehetőség várja, csempészeti útvonal várja, tehát aki önkéntesnek akar csatlakozni önök közül is vagy akár fiatalok közül, akkor ennek tapasztalatszerzés szempontjából megvan a bukéja. Egyébként van Snarko Bálint újságíró, aki most megint visszajött Szíriából, nyilván az újságírók is ugyanezeket a csatornákat használják.

Ami itt van még, hogy ez a dzsihadista szervezet milyen területet ural. Azt lehet tehát látni, hogy északon, Észak-Szíriában most már két fő erő van: a kurdok és ezek a dzsihadisták, és ezek rendszeresen harcolnak egymás ellen, és ez az állapot úgy alakult ki, hogy igazából itt már a kurdok azok, akik kiszorítják a kurdok lakta területekről a dzsihadistákat. Itt megint a zöldek jelentik a kurdokat és a világos színűek a dzsihadistákat.

Ez egy kisebb minta egy év terméséből. Két amerikai kutató azzal szórakozik – és sokan mások velük együtt -, hogy figyelik a Youtube-on a felkerülő mártírvideókat: ha meghal egy külföldi önkéntes - ez a saját kultúrájuk része lett az elmúlt 15 évben, mióta van Youtube -, ha tehát valaki meghal, készítenek egy életművideót, hogy honnan jött, mit csinált, mit ért el, miért áldozta az életét, ki volt az anyja, ki volt az apja, milyen boldogan halt meg. És ennek megvan a maga kultúrája, a vágása, a képi világa és ez a kutatóknak nagyon szerencsés dolog, hogy ez fent van az interneten és, itt lehet ezt folyamatosan követni.

Itt van egy rövid statisztika, amiből továbbra is kiderül, hogy a szaúdiak és a líbiaiak aránya nagyon magas. Azt látom még, hogy külön megjelenik Dagesztán, Azerbajdzsán meg Csecsenföld, tehát egy viszonylag erős merítés a posztszovjet térségből, ami Afganisztánra nem jellemző, Szomáliára nem jellemző, Észak-Afrikára nem jellemző, tehát ez szíriai sajátosság.

Egy szlajdot kihagytam a tegnap éjjeli készülődés során, ez pedig az európai fontossága az egész dolognak, az európai jelentősége. Írtam az egyik szlajdon, hogy Európából 1000-1700 önkéntes fordult meg idáig Szíriában. Azt mondta erre az egyik, ilyen

témában szakértő, hogy ez azért aggasztó, mert az elmúlt 20 évben nem fordult meg 1000 európai önkéntes a világ összes konfliktuszónájában dzsihadista önkéntesként. Ez az egyik aggasztó, hogy Szíria annyira közel van, olcsó, fapados járatokkal el lehet repülni Törökországba, onnan meg van oldva a szervezés, a határ hosszú, nyitott, a tenger felől is be lehet menni, Libanon felől is be lehet menni, Jordánia felől is be lehet menni, annyira átjárható a határ, nagy a létszám, könnyű bejutni.

A létszám önmagában aggasztó, Németország esetében 100-200 önkéntes van, a briteknél 100-200 önkéntes, Belgium, Hollandia, Dánia, Svédország, Koszovó, Bosznia, akik hozzánk is közel vannak, onnan tucatnyi önkéntes fordult meg idáig. Az a másik aggasztó ebben a jelenségben, hogy idáig mivel kis számúak voltak és különlegesek voltak, ezeknek a dzsihadista önkénteseknek általában az volt a szerepük, hogy öngyilkos merénylők legyenek. Nem számított rá senki, ha egy német kinézetű, kulturált úriember odasétál egy amerikai bázishoz, nagyobb eséllyel jut be az első kapun és robbantja fel magát.

Az új tendencia az, hogy ezek az emberek nem azért mennek Szíriába, hogy felrobbantsák magukat vagy a helyi al-Kaidának sem az a célja, hogy öngyilkos merénylőnek alkalmazza őket, hanem egyszerűen bekerülnek a harcokba, és egy év múlva, fél év múlva, két év múlva hazamennek. Hazavisznek magukkal egy óriási networköt, ahogy egyébként Boszniában és Afganisztánban is történt, visszatérnek ugyanazokhoz a csoportokhoz, akik elindították őket Brüsszelből, Antwerpenből, Londonból, Stockholmból, Malmöből, Pristinából, és igazából nem tudjuk, hogy utána mi fog történni. Azt már láttuk, hogy egy-két ember visszatért Afganisztánból, de tucatszámban volt mérhető, hogy hányan tértek vissza Afganisztánból Németországba, most százszámra térnek vissza.

Igazából ez az, ami a jövő kihívása lesz az európai, nem tudom, milyen hatóságoknak, hogy hogyan kezeljék, milyen biztonsági kockázatot fognak jelenteni. Nem jelenti egy visszatért önkéntes automatikusan azt, hogy öngyilkos merénylő lesz és felrobbantja magát az emeletes buszon Londonban. Lehet, hogy propagátor lesz, lehet, hogy szervező lesz, lehet hogy még egyszer visszatér, de mindenesetre ez egy olyan jelenség, amivel most Szíriában találkozunk a méreteket és a minőséget tekintve, ami új problémát fog jelenteni.

Még egy dolgot szeretnék elmondani, hogy ez egy gondolat, amit talán pozitívként a végén be lehet dobni, hogy nem teljesen reménytelen a dolog: a szír ellenzék és a szír hatalom egymással magától nem fog megegyezni, mivel mind a kettő a másik kizárásával tudja csak elképzelni a jövőt. Az egyetlen lehetséges út szerintem, ami rákényszeríti őket a párbeszédre, az az, hogy mivel mindkettő külső támogatóktól függ, ezek a külső támogatók lesznek azok, akik talán belátják egy idő után - a saját biztonsági fenyegetéseik miatt -, hogy rákényszerítsék a szemben álló feleket valamiféle megegyezésre.

Katar és Szaúd-Arábia támogatja a szír ellenzékét. Miért érhetné meg neki? Azért, mert hozzájuk is vissza fognak menni azok az önkéntesek, akik ott harcoltak. Törökország támogatja a szír ellenzékét, de az al-Kaida már hajtott végre az elmúlt két évben Törökországban is terrorcselekményeket és egy párhuzamos állam alakul ki lassan a szír-török határ török oldalán is. Az Egyesült Államok, Oroszország - azt gondolom, világos, hogy mennyi csecsen, meg orosz meg dagestáni vesz részt. Eljöhet tehát az a pillanat, amikor talán a nemzetközi közösségnek a szír rezsim és a szír ellenzék külső támogatói belátják azt, hogy talán ha valamivel ráveszik őket, a feleket arra, hogy megegyezzenek, akkor az a konfliktus pozitívabban fog végződni, mert ha ez nem történik meg, szerintem akkor még - nem látok a jövőbe, nem vagyok a CIA, ugye - 5 évig ez a konfliktus biztos el fog tartani ebben a formájában anélkül, hogy bárki meg tudná győzni a másikat.

Köszönöm.

Kérdések

ELNÖK: Köszönjük szépen az előadásokat. Különösen azért köszönjük, mert megpróbálta egy kicsit tisztába rakni a gondolatainkat, hogy hogyan is lássuk ezt a világot, mert egy kicsit úgy éreztem magam a közepe tájékán, mint a Kémjátszmában, amiben Robert Redford és Brad Pitt játszott, amikor nem tudtuk eldönteni, hogy ki kivel van és ki kire lő; tehát nagyon furcsa helyzet, hogy ki kivel van. Különösen akkor bizonytalanodtam el, amikor kiderült, hogy az ellenzék jelentős része azzal is megvehető, ha épp egy konfliktusban egy kicsit elengedjük a gyeplőt vagy szorosabbra fogjuk a kört, és minden megoldható föníciai eszközökkel is.

Tehát egy érdekes összefüggésrendszert láthattunk most, és kérdezem is képviselőtársaimat, hogy az elhangzottakkal kapcsolatban vannak-e kérdések. Ameddig gondolkodnak képviselőtársaim, lenne néhány rövid kérdésem az elhangzottakkal kapcsolatban.

Líbia. – Mi az esélye annak, hogy Bengázinak lesz önállósodási törekvése? Voltak egyes jelek arra, hogy ilyen önállósodási törekvés indulhat be. Nagyjából látjuk ezeket az önkéntességi dolgokat, és ez is érdekes dolog európai viszonylatban. Ismereteik szerint ez jól fizető állást jelent számukra, vagy pedig valamilyen értékrend melletti elkötelezettséget?

Igazából még annyi kérdés vetődik fel bennem Egyiptommal kapcsolatban a mostani helyzetben milyen viszony várható Egyiptom és Izrael között vagy látszódik-e valamilyen konfrontáció erősödése? Röviden ennyi a kérdés a magam részéről. *(Jelzésre:)* Kovács alelnök úr jelentkezett, Gyöngyösi alelnök úr, Gruber képviselő úr.

KOVÁCS LÁSZLÓ (MSZP), a bizottság alelnöke: Köszönöm szépen. Szeretnék mindkét előadónak gratulálni a hallatlanul alapos ismereteket mutató előadáshoz. Nem vagyok a térség szakértője, sok minden másnak sem, de ennek a térségnek sem. A Szezi-csatornától nyugatra és a keletre eső térség; így pont a két témát el is választja egymástól földrajzilag.

Vizont az elmúlt 2 évben részt vettem olyan konferenciákon, ahol szó volt az „arab tavasz”-ról és annak hatásáról, mert ezek általában az Európai Unió, Európai Unió és USA külpolitikájáról, a közös kül- és biztonságpolitikáról szóltak, és volt néhány olyan résztvevő is, Amr Moussa egykori külügyminiszter kollégám, aki sok évig az Arab Liga főtitkára volt, aki ugyan az egyiptomi elnökválasztáson nem nagy sikerrel szerepelt, ahogy várható volt, viszont a térség ismeretét nem nagyon lehet kétségbe vonni.

Azt vontam le, abban erősített meg a két - még egyszer hangsúlyozom - kiváló előadás, hogy jelentős különbség van a Szeztől nyugatra és Szeztől keletre eső két válságövezet között. Ami érezhető, hogy Szíriában a két belső szereplő között nyílt háború folyik. Ilyen nem folyik az „arab tavasz” 3 érintett országa között.

Szíriában a külső szereplők sokkal nagyobb szerepet játszanak, mint az „arab tavasz” 3 országában. Itt Oroszország van az egyik oldalon, az Egyesült Államok és az Európai Unió a másik oldalon, és Irántól jó néhány arab országig van egy arab oldal is, és a nemzetközi terrorizmus is sokkal nagyobb szerepet játszik, ezért a szíriai helyzet sokkal kiszámíthatatlanabb, úgy érzem, és sokkal több fenyegetést is tartalmaz mondjuk Európa felé.

Azt kell mondjam, hogy a vegyi fegyverek bevetése segített a rendezésben, mert nyilván Oroszországnak, az Egyesült Államoknak, az Európai Uniónak kell egy nemzetközi jogilag védhető érv arra, hogy beavatkozzanak és nyomást gyakoroljanak akár katonai beavatkozással is. A vegyi fegyverek erre lehetőséget adtak; az „arab tavasz” 3 országában ilyenre szerencsére nem került sor, de tulajdonképpen ez bizonyos értelemben a szíriai rendezést segíti is.

Ha visszaemlékszünk a kétpólusú világrendre, akkor rendszeresen azt láttuk, hogy ha az Egyesült Államok odaállt az egyik oldal mellé, a Szovjetunió biztos a másik oldalra és

fordítva. Néha cseréltek is szövetségest, annak idején Etiópiát és Szomáliát szabályosan kicserélték egymással. Ez részben azért biztosította azt is, hogy nagyobb konfliktus ne fejlődjön ki, részben a rendezést nagyon megnehezítette. Most más a helyzet, most nagyobb konfliktus is kitörhet, viszont a rendezés is könnyebb, mert vannak olyan témák, melyekben Oroszországot érdekeltté lehet tenni.

Régóta tapasztaltam azt mondjuk a délszláv konfliktus idején is, hogy Oroszország számára belpolitikai kérdés is a mindenkori első ember számára, hogy megmutassa azt, hogy ha nem is a mindenkori két szuperhatalom egyike, de azért változatlanul jóval az országhatár vagy akár a földrész határain túl is tudja érvényesíteni a befolyását. És erre két lehetősége van: megakadályozza a rendezést vagy elősegíti a rendezést.

A Nyugat érdeke nyilván az, hogy ezt az utóbbit használják ki, és vonják be Oroszországot mindenbe, amibe lehet. Annak idején mondjuk a koszovói konfliktus, amikor a Nyugat eljutott Szerbia bombázásáig, ott is Oroszország bevonása jelentette a jobb lehetőséget és a rendezést.

Az „arab tavasz” 3 országában háború nincs. Nem tudom, hogy nem érezték-e úgy, hogy esetleg ez vihar előtti csend lehet. Én nem nagyon látok ilyen veszélyt, hogy Szíriához hasonló háború legyen. Oroszország ott nem játszik érzékelhető szerepet, Irán szinte egyáltalán nem, az arab világ is csak jóval kevesebbet, mint Szíriában, és a nemzetközi terrorizmus sincs úgy jelen, bár azért nem mondanám, hogy semmi szerepe nincs. Ilyen szempontból is az „arab tavasz” 3 országában kiszámíthatóbb a fejlődés.

A kérdésem az, hogy mindezt figyelembe véve mondjuk 2014-re - nem hosszabb távra - látnak-e előrelépést a két nagy kérdés felé - demokrácia, jogállam - persze ottani körülmények között, amelyek nem európai sztemdeket jelentenek, de ottani körülmények között erre való elmozdulásra lehetőséget, a gazdasági-társadalmi fejlődésre és mindezt fenntartható módon. Nagyon kicsi előrelépésre gondolok, nem valami hatalmas átrendeződésre, de hogy ennyire legalább 2014-ben van-e lehetőség, vagy inkább a rosszabbodás várható mint tendencia?

ELNÖK: Gyöngyösi alelnök úr, majd Gruber képviselő úr!

GYÖNGYÖSI MÁRTON (Jobbik), a bizottság alelnöke: Köszönöm, elnök úr. Én is szeretnék gratulálni és köszönetet mondani a két lebilincselő előadásért. Egy megjegyzésem és két rövid kérdésem lenne.

Amikor az „arab tavasz”-ról beszélünk, akkor nyilván a gazdasági háttere meg az a fajta gazdasági háttér, ami ezekben az országokban adott, és ez a szegénység, különösen a fiatalok között, amit nyilván sokan emlegetnek mint az egész fő okozóját - legalábbis Tunéziában, Egyiptomban ezek voltak a kiváltó az „arab tavasz”-nak és ezeknek a forradalmaknak -, de elég sok elemző beszél arról, hogy az „arab tavasz”-nál főleg miután kirobbantak ezek a megmozdulások, észlelhető egyfajta iszlám világon vagy civilizáción belüli polgárháború a síita és a szunnita irányzatok között.

És tudom, hogy ez egy kicsit leegyszerűsítő, de azért mégiscsak ha vizsgáljuk különösen Szíriát de mondjuk Bahrein esetében ugyanúgy felmerült, ahol síit-szunnita szembenállás körvonalazódott. Ugyanez Irakban az amerikai kivonulás után, ha Kurdisztánt vagy ezt az északi kurd területet nem nézzük, ott is egy nagyon világos síita-szunnita ketté hasadásnak lehetünk a szemtanúi, úgyhogy valószínűleg még ha látszik is, hogy ez a síita-szunnita ellentét igenis áthatja ezt az egész régiót.

Az én fiatal korom az egyik legtanulságosabb olvasmánya Samuel Huntingtonnak a civilizációs elmélete, ami tudom, hogy nagyon leegyszerűsítő, de volt egy nagyon érdekes megállapítása, ami már akkor szöveget ütött a fejembe. Ez pedig az, hogy minden civilizációnak van egy magállama, és az iszlám civilizáción belül ez még nem egy kialakult kérdéskör, hogy

melyik ország fogja vezetni ezt a nagy civilizációt, mert mégiscsak egy nagyon meghatározó része a Földnek mind területileg, mind népességi arányát tekintve, és akkor végigmegy, hogy Indonézia lehet, hogy a legnépesebb, de a periférián van, Irán síita, mindenki más szunnita, és akkor Törökország van még meg Szaúd-Arábia meg Egyiptom, amelyek részben szóba jönnek a szunnita oldalon.

És azért láthatjuk azt, hogy van egyfajta vetélkedés ezek között az országok között. Csicsmann László úr előadásában volt szó arról, hogy a legtöbb országban nyilván ódzkodnak egy kicsit az olyan típusú teokratikus államberendezkedésektől, ami Iránt uralja. És tudom, hogy ez különbség, a nyugati sajtóban folyamatosan felszínre kerülő téma, de ha megnézzük azt, hogy Szaúd-Arábia, amely legalább úgy nyomul ezért a vezető pozícióért, mint Irán, ha Irán teokratikus államberendezkedés, akkor nem tudom, hogy Szaúd-Arábia micsoda. Az aztán az ultrateokratikus berendezkedés, ahol keresztény hittérítőket lefejeznek, a nőknek semmi joguk nincs, az emberi jogokról szerintem még nem is hallottak, szóval ez szerintem egy olyan probléma és nagyon komolyan jelen van Szaúd-Arábia mint Irán egyik fő ellenpontja ebben a térségben. Ez Szíriában kifejezetten kijön. Megemlítésre is került, hogy a szír ellenállók mögött nagyon szépen körvonalazódik a szunnita vezető állam, Szaúd-Arábia és Katar, amely nyilván nagy pénzeket tud megmozgatni ezekre a projektekre, ezt a fajta nemzetközi terrorizmust - mondjuk ki - Kft.-szinten vagy mint egy családi vállalkozást, úgy működtetik.

És ha ide kell átdobni pár ezer harcost, akkor oda dobják át, ha másnap kitör egy konfliktus a világ másik végében, akkor oda dobják át. Ez egy elég jól körvonalazható dolog. Nem beszélünk róla, mert a nyugati szövetségeseink Egyiptom fő partnere a térségben, de hát itt, magunk között meg kis hazánkban nyugodtan mondjuk ki.

Ami a kérdéseimet illeti: az egyik Törökországot érinti mint az egyik olyan vezető államot, amelyet az „arab tavasz” kirobbanása idején vagy a kezdetek kezdetén úgy emlegettek, mint az egyik fő vezető államot, és erre voltak is utaló jelek, amikor például Erdogan talán a tavalyi év közepe tájékán körbeturnézta az észak-afrikai országokat: Tunéziát, Egyiptomot, és ott mint valami megváltót, üdvözölték azzal a felkiáltással, hogy Törökország a szép példája annak, hogy az iszlám, amit Erdogan is képvisel egy kicsit „szoftosabb” formában, és a modernizáció tökéletesen összeegyeztethető.

Most ennek ellenére úgy tűnik, hogy egy kicsit elhalkult Törökország piedesztálra emelése vagy ez a fajta nimbusza a térségben lelohadt. Egyiptomban a váltás óta, mióta a Murszi-kormány megbukott, most talán az elmúlt hetek fejleménye, hogy a diplomáciai kapcsolatok is megszakadtak Egyiptom és Törökország között. Emögött egész pontosan mi áll? Ez az „arab tavasz” kudarca vagy Törökország a szíriai eseményekben való nagyon határozott állásfoglalása? Tehát nem tudom, hogy mi az, ami miatt Törökország ilyen típusú vezető szerepe megroppant. Természetesen hallottuk Erdogant, Gült, Davutoğlut, akik kritizálták a Murszi-kormány nem demokratikus megbuktatását, de talán ez még nem ok arra, hogy diplomáciai szakítópróbára kerüljön sor. Ez lenne az egyik kérdésem.

A másik pedig: szó volt Oroszország motivációiról Szíriában. A kérdésem az, hogy ez az én elméletem, hogy Oroszországnak - amellet, amit Wagner Péter úr is megemlített - van még egy nagyon fontos oka és ennek a megerősítését vagy cáfolását szeretném kérni. Az Economistben volt még évekkkel ezelőtt egy lebilincselő, sokoldalú tanulmány arról, hogy a Kaukázusban hogyan hódít teret a szalafizmus és a vahabizmus, amit Szaúd-Arábiából és Katarból támogatnak. Azt hiszem, kifejezetten Dagesztánra összpontosítottak, de Ingusétia, Csecsenföld, Abházia, tehát az az egész kaukázusi régióban, és nagyon életszerű példákon keresztül, tehát a mindennapokból hoztak föl példákat arra, hogy milyen rohamos léptekben terjed az iszlámnak ez a nagyon-nagyon szélsőséges irányzata.

A kérdés az, hogy Oroszország - nyilván ezt látva, mert látják és ez valamennyire az ő felségterületük - ezt a meccset szeretné nem a saját udvarában megvívni, hanem mondjuk

Szíriában. Ők Szíriára úgy tekintenek, mint egyfajta pufferzónára. És ha Szíriában sikerül a vahabita, szalafita erőkre nagy csapást mérni, akkor talán a Kaukázusban is meggyengítik őket. Én csak erre szeretnék kérni egy rövid kitérőt a válaszukban.

Köszönöm szépen.

ELNÖK: Gruber képviselő úr!

DR. GRUBER ATTILA (Fidesz): Köszönöm szépen. Nagyon érdekes volt visszahallani Wagner Péter úr szájából azt, amit néhány héttel ezelőtt az orosz Duma elnöke mondott itt egy szűkebb körű beszélgetés során. Róla tudnivaló, hogy az egyik legtradicionálisabb orosz haditengerészeti akadémián végzett, majd utána a tanulmányait egy jeles svájci egyetemen folytatta.

Ő azt fejtegette, hogy óriási veszélyeket rejt az önkéntesek szerepe, és konkrétan mondta is, hogy ők is figyelik ezt a mozgást, és megerősítette, hogy valóban arról szól a történet, hogy nemcsak hogy képzést kapnak és nem torpedótölteléként végzik az életüket, hanem kifejezetten olyan képzést, amely nyugati és NATO-ban használt és rendszeresített fegyverek működésének megismerését szolgálja.

Ez a visszajelzés, úgy tűnik, hogy az oroszokat is igen érzékenyen érinti, és ők is aggódva tekintenek, talán nem véletlen, ezek szerint ez a bizonyos orosz-amerikai közeledés ezekben az alapvető kérdésekben. Jelezte is, hogy ebből óriási gondok lesznek Európában, méghozzá nem is nagyon a távoli jövőben.

Mennyire leszünk veszélyeztetve? Hiszen hazánkban is élnek jócskán szíriai állampolgárok az üzleti életben, bizonyos helyeken eléggé meghatározó jelentőségűek. Tudunk-e valamit tenni, hogy ez a célpontkiválasztás - idézőjelbe teszem természetesen - ne bennünket érjen, illetve tudunk-e valamiféle megoldásban szerepet vállalni? Most nem a FÉG Gyár újraindítására gondolok, hanem valamiféle hatékonyabb és békésebb megoldásra.

Köszönöm szépen.

ELNÖK: Horváth János képviselő úr!

DR. HORVÁTH JÁNOS (Fidesz): Elnök úr, a kérdésem az az előadó urakhoz, annak összefüggésében, amit hallottunk, különösen a tekintetben, hogy az „arab tavasz” fakulása egyik jellegzetessége, közös nevezője az előadásoknak, hogy ez az „arab tavasz”-fakulás és ennek a különböző vetületei azokra az országokra, az egész régióra, itt az iszlám fundamentalizmus vagy bármiképpen nevezzük az iszlámot egyrésztől, másrésztől a törzsi rendszer vagy ahogy képviselőtársunk mondta, a Kft.-, az oligarchiák vagy ilyen csoportosulások, tehát egyrésztől iszlám másik oldalon ez a minden más, ezek hogy hatnak egymásra annak fényében, hogy az „arab tavasz” fakul? Ki hat kire jobban? A kutya mozgatja a farkát vagy a farka mozgatja a kutyát? Ez nem jó hasonlat, de nem találok jobbat.

Volt idő, amikor azt hittük, azt hallottuk, hogy az iszlám mindenkire annyira hat, hogy csuda! Ezek a törzsi meg oligarcha micsodák. Máskor meg azt halljuk: al-Kaidától nem tudják magukat elvonatkoztatni. A hatás onnan jön. Aztán visszahatás. Hol tartunk most a szakértők mérlegelése, analízise, értékelése, súlyozása szerint? Vannak újrendeződések, újragondolások?

Egy gondolatot még hozzáteszek. Valamikor sokat barátkoztam vagy dolgoztam - főleg - iszlám teológusokkal, professzorokkal. Ők szokták nekem aztán elmondani, hogy azt hiszed, hogy? Az iszlámban van legalább annyi fragmentálódás, mint a kereszténységben. Tehát amikor a bizánci kereszténység volt, aztán a római, aztán a nagy megrázkódtatások, a reformáció. Nekem amikor egy iszlám teológus próbálja megmagyarázni, ilyen hasonlatokat is hoz.

Remélem, amit mondtam, az egy kérdés, mert van bennem még kérdés. Köszönöm.

ELNÖK: Köszönjük szépen. Németh képviselő úr!

NÉMETH ZSOLT (Jobbik): Köszönöm a szót, elnök úr. Én is köszönöm az előadásokat, nagyon élveztem, ezeket is, csakúgy, mint az előzőeket, hallgattam volna még pár óráig. Sajnálom, hogy mindig ilyen rövid időnk van.

Felmerült kérdésként és az előző bizottsági üléseken is kifejtettem ebbéli véleményemet, hogy e térség milyen fontos geopolitikai, geostratégiai szemszögekből is nézve, hiszen jól tudjuk, hogy az Egyesült Államoknak nagyon tudatos geopolitikai doktrínája, terve van ezekkel a területekkel. 1904-ben Mackindernél, utána Nicholas J. Spykmannél 42-ben, majd 1997-ben Brzezinski könyvében is olvashattunk ezekről, láthattuk azokat a térképeket, láthattuk azokat a területeket, amelyeket mindenképpen az Egyesült Államok szeretne megtartani gazdaság, katonai vagy politikai láncon - most nagyon csúnyán fogalmazok, de szerintem magunk között mondhatjuk így - tartani, és mintha az utóbbi hónapokban - talán az egy évet még nem éri el - ezekről a területekről látványos visszalépés történt. Gondolhatunk itt Egyiptomra, de gondolhatunk a Közel-Keletre is, de gondolhatunk az egész térségre.

Erre a területre látványosan, hirtelen és kicsit agresszíven is tört be az orosz fél. Talán ez már Grúziától kezdődhetett, amikor tavaly az elnökválasztásnál most pedig a parlamenti választásnál is Szaakasvili és pártja látványos vereséget szenvedett. Azokról beszélünk, akik az Egyesült Államokkal tudatosan nagyon jó kapcsolatot építettek ki Oroszországból, még háborút is vállaló politikát folytatottak, majd Grúziából egy lépéssel, egy ugrással itt van Oroszország Szíriában, de itt van Egyiptomban is.

Novemberben olvashattuk, hogy Egyiptom azért, mert az Egyesült Államok nem felmondta, de stoppolta a fegyverszállítmányokat Egyiptom részére - gondolhatunk az F16-osokra, de gondolhatunk vegyi fegyverekre is, de mellékesen egy kis Fregattot leszállítottak, hogy akkor tessék, itt van egy jó kis fegyvercsomag, akkor beszéljünk erről. És az egyiptomiak azt mondták, hogy jó, rendben van.

Akkor az egyik dián láthattuk is, hogy John Kerry ki is ment Egyiptomba, és volt egy olyan zárójeles megjegyzés, ha jól emlékszem a diára, hogy akkor pozitívabb sugallatú gondolatok kezdtek áramlani. Akkor John Kerry és az Egyesült Államok felismerhette, hogy ha mi nem tesszük ezt, akkor az oroszok fogják ezt tenni, hiszen már MIG-29-esekről is tárgyalnak az F16-osok mellett. Nagyon érdekes légierőt eredményezett volna vagy eredményezne, hogy nem tudjuk, mi lesz a vége, és John Kerry máris azt mondta, hogy egy kicsit oldjuk itt a feszültséget. Tehát én inkább erre helyezném a hangsúlyt, ha nem is a politika miatt, nem is a politikai-gazdasági helyzet miatt ment ki, az én véleményem szerint ez az orosz egyiptomi nyomulás - megint egy kicsit profánul fogalmazva - eredményezte azt, hogy az amerikai külügyminiszter ilyen gyorsan megjelent itt a térségben, és rögtön próbálta ellensúlyozni.

Sőt, ki is mondta rögtön, ahogy tudom és olvastam a sajtóhírekben, idézte is több helyen, hogy csacskaság - ilyesmi szót használt az orosz tárgyalásokra -, most nem jut eszembe pontosan, hogy mi volt a kifejezés. De ugyanez megfigyelhető tehát nemcsak Egyiptomban, hanem a többi itteni államban is. Erről is szeretném az önök véleményét hallgatni, hogy igazat beszélek, jók-e az én meglátásaim vagy itt egy nagyfokú Egyesült Államok-Oroszország-ellentétét is van, ami már nagyon sok évtizede játszódik, és ezek a játékok újra felélénkülnek - hasonlóan az északi-sarki dolgokhoz - vagy rosszul látom? Igazából erre szeretnék rákérdezni.

Azt szeretném még megkérdezni, hogy említette a kutató úr, hogy a Sínai-félszigeten lévő magyarokat. Ott van negyvenkettő. Huszonhat katonánk és 16 rendőrünk egy ENSZ-

misszió keretében. Ők most milyen biztonsági kockázatnak vannak kitéve ott? Nyilván jobb lenne először a Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálatot megkérdezni, biztos friss információval tudnának bennünket ellátni, de hátha önök is tudnak valamilyen információt.

Köszönöm.

ELNÖK: Köszönjük szépen. Az elején megfogalmazódott egy kérdésem, csak hogy tetézzem itt a kérdéssort: általában ha valamilyen ügyekben van egy célkitűzés, akkor azt akár egy-két mondatban is meg lehet fogalmazni, hogy mit miért tesznek. Szíriában látjuk-e azt, ha nézzük a feleket, hogy kinek mi az az egy-két mondatos célja, ami miatt igazából az egész történik. Tehát mi az a magyarázat, ami alapján önkénteseket tudnak begyűjteni, mi az a magyarázat, ami alapján továbbiakban is fenn tudják tartani ezt a konfliktushelyzetet, katonailag is erősen behatárolt konfliktust.

Tehát meg tudjuk-e találni azt az igazi okot, mert abban személy szerint ahogy nézem a térséget meg olvasgatok utána illetve próbálok magyarázatokat adni, nem mindig találok meg azokat az egy-két mondatokat, hogy mi miért történik. Nem a leegyszerűsítést, csak mindig van egy cél, amit el akarnak érni. Hogy csak arról szól, hogy hatalomátvétel, vagy arról is szól, hogy valamilyen értékeket is közvetítenek, hiszen a mi európai demokráciafelfogásunkhoz képest egy jóval árnyaltabb világ - és akkor még finoman fogalmaztam, hogy mik - valósíthatóak igazán meg benne. Mégis mik azok a tényleg nagyon röviden összefoglalható célkitűzések, amik történnek? És ez leginkább Szíriában kell.

Mert Egyiptommal annyit foglalkoztunk, hogy látjuk azokat a problémákat, hogy ott nagyjából kik milyen irányban próbálnak tenni. Szíria sokkal erősebb katonai konfliktus annál, hogy most csak úgy megfogalmazzuk, hogy pusztán hatalmi törekvések vannak, hiszen régiós, térségi felosztások vannak, az ellenzék részéről is többféle konfliktushelyzet van, de valaminek csak egy irányba kéne őket vinnie. Lehet, hogy pont ez nem történik meg, ha ezt az egy mondatot megkeressük, és ezért esik szét az egész konfliktusos rendszerben az ellenzék helyzete és szerepe.

Röviden ez a néhány kérdés lenne a részünkről. Parancsoljanak!

Válaszok

CSICSMANN LÁSZLÓ, PhD, egyetemi docens (Corvinus Egyetem): Köszönjük szépen a releváns és igen izgalmas kérdéseket. Ezekkel rögtön egy egyetemi kurzust ki lehetne tölteni és ki is szoktunk tölteni. Nyilván most viszonylag korlátozott keretek között megpróbálunk ezekre a kérdésekre válaszolni.

A magam részéről úgy látom, hogy a kérdések két nagy csoportba sorolhatóak, és megpróbálok egybevonni néhány kérdést. Az egyik a közel-keleti hatalmi viszonyokra és a külső aktorokra próbál fókuszálni, a másik kérdéscsoport pedig az egyes országokban zajló belső folyamatokra fókuszál.

Kezdeném kicsit a külső hatalmi viszonyok átalakulásával és talán az utolsó geopolitikai, geostratégiai kérdésekre fókuszálva, hogy lényegében már az „arab tavasz” előtti években tehát ez nem hónapokban mérhető, azt gondolom, az „arab tavasz” elé tehető az a fajta változás, amely a Közel-Keleten a külső szereplők vonatkozásában zajlik, és ma már a szakirodalomban - sőt már évek óta - használjuk azt a kifejezést, hogy posztamerikai Közel-Kelet. Tehát az Egyesült Államok érdeklődése nem az „arab tavasz” alatt, hanem már előtte jelentős mértékben csökkent a térség vonatkozásában, hiszen a világgazdaság motorja talán inkább Kelet-Ázsia.

Gazdasági szempontból az a fajta függés, amely az energiahordozókkal kapcsolatos: itt vannak új felfedezések, új kutatási eredmények, tehát van egyfajta csökkenés, tehát megjelennek régi új szereplők amelyekre ha azt mondjuk hogy a Prix-államok - Brazília, Oroszország, India, Kína - nyilván ezek nem új szereplők, hiszen történelmileg különféle

időszakokban szerepet játszottak a térségben. De most valahogy a befolyásuk a folyamatokra folyamatosan növekszik, és itt nemcsak az említett Oroszország, hanem nyilván Kínát - főleg a '90-es évektől kezdve -, de nyilván most a szíriai események kapcsán főként Oroszországot szoktuk hangsúlyozni.

Én tehát azt gondolom, hogy ez a fajta külső változás világosan látszik, és az is látszik, hogy az „arab tavasz” előtt szintén az „arab tavasz”-szal talán nem is összefüggésben, de az „arab tavasz” talán hatással lesz arra a folyamatra, hogy a térségen belül is van egy jelentős rivalizálás, amit úgy lehet megfogalmazni, hogy az a hatalmi egyensúly, amely kialakult a '90-es években, szép lassan felborul, és az „arab tavasz” alakít ezeken a folyamatokon. Utaltunk erre a huntingtoni magállam-problematikára, amely abszolút releváns kérdésselvetés napjainkban.

Ha a '90-es években ránézünk a Közel-Keletre, akkor azt szoktuk mondani, hogy három, nem arab ország dominálta a folyamatokat: Izrael, Irán és Törökország. Azt látjuk, hogy az évezred elejére Iránnal szemben a nukleáris program miatti szankciók - habár Irán jelentős befolyást gyakorol, de mégis az a fajta marginalizálás, ami a szankciók révén Iránt érinti - sokkal inkább Törökországot és Izraelt hagyják meg játékosként, míg az arab világ mint ha álmát aludná. Tehát az a fajta befolyás, amit a '60-as, '70-es években Egyiptom - mondjuk Nasszer, Szadat - gyakorol, az értelemszerűen háttérbe szorul, amit Szaúd-Arábia próbál betölteni, valahogy nem tud betölteni.

Erre a folyamatra jön rá lényegében az „arab tavasz”, hoz egy jelentős átalakulást minden szempontból. Egy. Az Iránnal megkötött nukleáris megállapodás az elmúlt napokban, ennek mindenképpen van olyan hatása, hogy Irán eddig is regionális szereplő, de most egyfajta integrálódott regionális szereplő lehet. Ennek jelentős következménye lesz a hatalmi egyensúly bármilyen formájú alakulása szempontjából, hiszen ha a szankciók oldódnak, ez azt gondolom, befolyásolja a folyamatokat.

Ez a megállapodás éppen emiatt nem állt érdekében sem Izraelnek, sem Szaúd-Arábiának. Nyilvánvalóan ez a két állam nagyon kölcsönösen felnagyítja az iráni fenyegetettséget a nemzetközi közösség irányába, mert hogy egyszerűen nem érdekelt. Izrael nyilván biztonsági okok miatt nem érdekelt, másrészt nem érdekelt például amiatt, mert akkor esetleg a palesztin kérdés vonatkozásában olyan megállapodásba kell belemenni, amelyre az izraeli társadalom és a politikai vezetés nincs jelenleg felkészülve, Szaúd-Arábia pedig azért nem érdekelt, mert nagyon tudatosan kettős politikát folytatott az elmúlt 3 évben. Legyen „arab tavasz”, de ne a mi környékünkön. Bahreinben nem véletlenül szaúdi és emirátusokbeli segítséggel ahol valóban a síita-szunnita ellentét is szerepet játszik, de leverik az „arab tavasz”-t és Szaúd-Arábia mint ha egy... Eközben pedig Szíriában éllövása lesz az Aszad-rezsimmel szembeni fellépésnek, mondván, hogy nem szabad elnézni, hogy az emberi jogokat megsértik.

Tehát ezek a folyamatok több problémát is felszínre hoznak, egyrészt Szaúd-Arábiában a síita kisebbség szerepét, problémáját Szaúd-Arábián belül, főként a különféle iszlamista hangokat, amelyek igen elégedetlenek a jelenlegi rendszerrel, annak ellenére, hogy valóban egy teokratikus állammal állunk szemben, amely persze elüt az iránitól, de ettől természetesen egyetérthetünk a megjegyzéssel, hogy nem a szekuláris nemzetállamhoz hasonlított egy kicsit sem.

Igazából Egyiptom kapcsán szintén érdemes megemlíteni mint térségbeli változást, hogy Egyiptom térségbeli szerepe az elmúlt 3 évben mindenképpen megnő. Ha nem is nyeri vissza a nasszeri időszak politikai befolyását, de elérjük azt, hogy bizony nem Törökország lesz az a szereplő. Azt kell látni, hogy Törökországnak ebben a háttérbe szorulásában Törökország tulajdonképpen csak egy átmeneti időszakon át tudott betölteni meghatározó szerepet az arab világban.

És itt nemcsak a szíriai eseményekkel kapcsolatban, hanem említésre került, hogy futballsztárként fogadják végső soron Erdogánt a turnéja során, és valóban a török modell többször elhangzik, közvélemény-kutatások alátámasztják ráadásul. Törökország megpróbálja a népszerű kérdéseket meglovagolni az arab világban, lásd a palesztin kérdés rendezését, az flottailincidenst, és Izraellel nem picit szembefordul. Ez mind-mind az arab közvéleményben nagyon pozitív visszhangot váltott ki, de legyünk őszinték, hogy azért Törökország igazi befolyással nem rendelkezik ezekre a kérdésekre. Ez most világosan kiderült. Ha a Hamással kell valakinek tárgyalni, Törökország próbált ebben a kérdésben közvetíteni, de valójában azért kiderült, hogy még mindig Egyiptom vagy maximum Katar és Szaúd-Arábia között folyik ebben vita, tehát Törökország maximum marginális szereplő.

Törökország a „zéróprobléma a szomszédokkal”-politikát próbálta folytatni az elmúlt években, amely Szíriával és a környező országokkal kapcsolatban nagyon pozitív normalizációt hozott. Ennek egy nagyon komoly gazdasági hététere is volt. Többször jártam Szíriában, 2010-ben voltam utoljára, a boltokban csak török termékeket lehetett kapni. Tehát ez egy nagyon komoly gazdasági modell is egyben, hogy a feltörekvő török államnak piacokra van szüksége, és az arab világ ebből a szempontból igen jelentős piacokat hozhat. Nem beszélve arról, hogy milyenek a turizmus bevételei. Csak 2010-ben 1 millió szíriai turista látogatja meg Törökországot.

Azt gondolom, hogy óhatatlan az a folyamat, hogy Törökországot némiképpen háttérbe szorul az elmúlt években. Arra nyilván nehéz most választ adni, hogy akkor most melyik hatalom lesz a magállam. Azt gondolom, hogy egyik sem, a továbbiakban sem. Tehát folyamatosan változó hatalmi viszonyokat látunk, amelyek alakítják az eseményeket. Én tehát azt gondolom, hogy az iráni nukleáris megállapodás megkötése például a síita-szunnita-ellentétre, amely szintén kérdésként jelenik meg, hatással van. Sokan azt mondják - ezekkel nem feltétlenül értenék egyet -, hogy Szíria és Irán kapcsolatai, azok elsősorban egy vallási, ideológiai alapon állnak, nevezetesen, hogy a szíriai alavita vezetés is a síitizmus egyik ágához tartozik, Irán is síita állam, következik ebből, hogy a két állam szoros kapcsolatot ápol. Azt gondolom, hogy emögött stratégiai érdekek állnak, amely stratégiai érdekek a '80-as években alakultak ki.

Itt jön a nagy kérdés, hogy a genfi megállapodás margóján számos elemző írja azt, hogy itt a kiváló lehetőség, hogy Genfben majd az iráni rezsím nyomást gyakorol a szíriai rezsímmre, és esetleg így majd könnyebb lesz megállapodást hozni. Itt kapcsolnám be Oroszországot, hogy valójában mi a külső szereplők célja. Mindenáron az Aszad-rezsím megőrzése? Szerintem egyáltalán nem. Sokkal okosabbak ennél az oroszok is és az irániak is, és pontosan tudják, számos szíriai ellenzéki is kifejtette ezt már véleményében, hogy attól, hogy megbukik a rezsím, miért ne lehetne jó kapcsolatokat ápolni Iránnal? Attól a stratégiai érdekek nem fognak változni.

Ugyancsak ezt a kérdést teszem fel, hogy Oroszország miért ragaszkodna a végletekig az Aszad-rezsímhez? Nem fog ragaszkodni a végletekig. Az orosz vezetés nagyon tudatosan megpróbált az ellenzék felé nyitni és meghívni a nemzeti koalíció vezetőjét Moszkvába. Oroszország a befolyás megőrzésében érdekelt, akár csak Irán, és ha ehhez az kell, hogy Aszad, akkor addig Aszadot támogatjuk, ameddig ő képviseli a mi befolyásunkat, ha nem, majd keresünk mást. Ha az az ellenzék, akkor az ellenzék, tehát ennyiben utalnék ezekre a hangokra, hogy Oroszország az egyik oldalon, Oroszország a másik oldalon akár át is állhat.

Azt gondolom, hogy nem a végletekig tart az Aszad-rezsím támogatása, mert nem biztos, hogy egyáltalán cél a rezsím megmentése. Jól látható ez a vegyifegyver-támadás kapcsán, hogy az orosz álláspont is változik, az amerikai is változik, és minden változóban van a Közel-Keleten, ezért szép ez a világ, és minden évben, minden előadáson azt mondjuk, hogy a változó Közel-Kelet és az új Közel-Kelet. Ez most egy napi elemzés, de lehet, hogy két hónap múlva esetleg valami más jellegű elemzést adnánk.

Röviden a belső folyamatokról is volt néhány kérdés. A líbiai belpolitikai kérdések: az önállósodás mint problémakör. Igen, ez egy súlyos probléma. Líbia történelmileg Fezzánból, Tripolitániából és Kirenaikából lett kvázi összerakva, és valójában mint olyan, ez a három tartomány bizonyos szempontból ma is megőrizte önálló egységét.

Különösen gazdasági szempontból aggasztó, hogy a fő energiahordozó-készletek főleg az ország keleti részén, tehát Kirenaika területén találhatóak, míg történelmileg a politikai vezetés Tripolitániában összpontosul: a Kadhafi család, az ő törzse és a nagyobb törzsek. És itt valóban az elmúlt hónapokban hallhattunk egy olyan érdekes kijelentést, amikor az egyik helyi vezető előáll azzal, hogy akkor Kirenaika függetlenséget fog kikiáltani, amely nyilván különféle rémképeket vetít előre a nemzetközi közösség számára, hogy Szíria kapcsán is előjönnek a térség balkanizációjával kapcsolatos félelmek.

Én azért azt gondolom, hogy még Szíria esetén optimistább vagyok, de Líbia esetén sem vagyok túlzottan pesszimista. Én az állam szétesésétől ilyen értelemben nem tartanék. Azért csak évtizedek óta ezek az államok léteznek. Bármennyire is furcsa, azok a mesterségesen meghúzott határok alapvetően stabilak, azért nagyrészt ezekben nem következett be általában Líbia vonatkozásában sem komoly változás, és itt a nemzetközi közösségnek abszolút egy irányba mutat az érdeke, hogy ez az állam így, egyben maradjon fenn. Márpedig ha ez így van, és ezért sokan érvelnek, sokaknak van egyfajta líbiai nemzettudata is, bár jöllehet, az emberek többsége vagy a vallással azonosítja magát vagy a törzssel azonosítja magát. Líbiában több mint 160 törzs létezik, ezek között vannak nagyobbak, mint a varfala, amely milliós, de vannak kisebbek, mint például egyébként Kadhafi egykori törzse, a kaladfa törzs, ez nem egy meghatározó törzs volt.

Kadhafi abban volt ügyes, hogy ezeket a különféle nagyobb törzsekben egyfajta egyensúlyt tudott megvalósítani, ez az egyensúly felbomlott és egyelőre nincs az az erős kezű vezető, aki valamilyen közös nevezőt tudna kialakítani ebben a kérdésben.

Az egyiptomi-izraeli kapcsolatokra nem reflektáltam. Azt gondolom, hogy az egyiptomi-izraeli kapcsolatok, bármilyen furcsa, de az iszlamista kormány alatt sem alakultak rosszul. És direkt így fogalmazok, hogy nem jól alakultak, hanem nem alakultak rosszul. Ez alapvetően, hogy mennyiben az iszlamista vezetőnek köszönhető – nyilván neki is, mert tett bizonyos gesztusokat. Pozitív leveleket írogatott az izraeli vezetésnek, amikor napvilágot látott ez a levél, rögtön letagadta, hogy ő írta, hiszen nyilván az egyiptomi belpolitika szempontjából ez nem minden esetben hasznos, de egyvalami látható: ezek a kapcsolatok fennmaradtak Murszi elnöksége alatt, egyszer sem vetődött fel esetlegesen a békeszerződés felmondása. Jöllehet azt is világosan lássuk, hogy a fegyveres erők azért Murszi elnöksége alatt is ott voltak a háttérben, és alapvetően az egyiptomi-izraeli kapcsolatok, illetve az Egyesült Államokhoz fűződő kapcsolatok záloga mindig is a fegyveres erők voltak. Ebben az értelemben az egyiptomi fegyveres erők az izraeli IBF-fel meglehetősen szoros kapcsolatokat ápolnak például a Sínai-félsziget biztonsága vonatkozásában.

Én tehát azt gondolom, hogy ez a mostani visszarendeződés, a fegyveres erők növekvő szerepe az egyiptomi belpolitikában még inkább megerősíti az egyiptomi-izraeli békeszerződést, ami nem azt jelenti, hogy a kapcsolatok majd nagyon pozitívrá fordulnak, de van egy közös érdek: például a biztonság kérdése, a Sínai-félszigeten a radikális dzsihadisták távoltartása, tehát én itt nem számítanék ebben a vonatkozásban a békeszerződés bármilyen irányú megkérdőjelezésére. Én ezt nem gondolom.

A következő kérdés - és nagyon gyorsan befejezem, mert aztán túl sokáig tartana nyilván a válasz -, hogy a belpolitikai folyamatokból a 2014. évben mi látszik az észak-afrikai országok vonatkozásában. Igen, a szakértők azzal szembesülnek, hogy nem meteorológusok, nem tudjuk megmondani, hogy holnap esik-e a hó, tehát hogy mi lesz az egyiptomi belpolitikai fejlemények folyománya.

Rövid távon arra számítanék, hogy ha nem is demokrácia és nem is jogállam az én értelmezésemben, de valószínűsíthetően most megszületett az új alkotmány Egyiptomban a napokban, amelyet nyilván népszavazásra fognak bocsátani, utána lesz egy elnökválasztás. A legvalószínűbb, hogy ezt Sziszi tábornok megnyeri, így a fegyveres erőknek nagyon jelentős belpolitikai befolyása marad fenn, ez pedig a stabilitás irányába fog hatni. A bizonytalanságot az iszlámisták fogják jelenteni. A Murszi-per zajlik, tehát nyilván ezeknek nagyon komoly befolyásuk lesz. Én ezt látom egy rövid távú kifutásnak, ami esetleg stabilitást hozhat.

Gazdaságilag szkeptikusabb vagyok, hogy az egyszerű egyiptomi állampolgároknak a mindennapjait mennyiben érinti gazdaságilag. Itt nem láttam az áttörést, és ezért látom hosszabb távon aggasztónak a folyamatokat.

Tunézia esetén amit most látunk, a napokban, az az, hogy az iszlamista vezetés ellenzéki erőkkel hol tárgyal, hol megszakadnak ezek a tárgyalások. A tárgyalások arról szólnak, hogy legyen egy átmeneti kormány, amely majd levezényelheti az átmenetet az alkotmány, az elnökválasztás és a parlamenti választás nyomán. Itt most minden azon múlik, hogy hogy sikerül megállapodni. Azt gondolom, hogy lesz megállapodás Tunézia esetében, de ettől függetlenül egy picit szkeptikus vagyok, hogy melyik politikai erő lesz az, amely komolyabb befolyást tud majd elérni és hogy hogy alakulnak ezek a választások.

Tunézia még mindig a legpozitívabbnak tűnik azért összességében. Líbia esetén pedig nagyon negatívnak látom a helyzetet, ott igazából bármi lehet. Azt lássuk be, hogy a humanitárius intervenció után a nemzetközi közösség nem volt abban érdekelt, hogy a szárazföldön mondjuk komolyabb újjáépítésben részt vegyen akár békefenntartó misszió formájában, tehát egy komolyabb katonai jelenléttel. Nem is biztos, hogy ez hozott volna eredményt, de egy kicsit úgy tűnik hogy itt különféle érdekek vannak, és nehéz lesz összeegyeztetni, és ezek a törzsi problémák nagyon komolyan előjönnek. Lezárva – szerintem Wagner Péter fog erre a törzsi kérdésre bővebben válaszolni – egyes országokban ennek ma is nagy a befolyása; például ha azt mondjuk, hogy Irak, Jemen vagy Líbia jelen esetben, de mondjuk Egyiptom esetében ez olyan nagy szerepet nem játszik. Tehát az országok nagyon eltérő fejlődési úton mentek véleményem szerint keresztül.

Én most be is zárnám, és átadnám a szót a kollégámnak

WAGNER PÉTER kutató (Magyar Külügyi Intézet): Köszönöm. Végigmennék a kérdéseken, illetve amire Csicsmann László már válaszolt és teljesen egyetértek vele, nem térnek ki rá külön.

Az első kérdés Bengázi önállóságát, valahol 2014-ben Líbiát érintette. Azt hiszem, hogy Líbiában talán a legrosszabb a helyzet, szemben Egyiptommal – Szírián kívül – mert Líbiában nincs egységes fegyveres szerv, és jelenleg azok a milíciák, amelyek létrehozták és megvívták ezt a forradalmat, önállósították magukat. Bengáziban ott van a kőolaj, onnan megy ki a kőolaj az országból; és jelenleg, ha jól emlékszem, az egytizedére esett vissza a kőolajexport az országból. Tehát forrásai sincsenek nemcsak a központi kormánynak, hanem ezeknek a csoportoknak sem.

Annyiban vitatkoznék Lacival is és mindenkivel, aki a törzsiség szerepét emlegeti, hogy bár a törzsek fontos szerepet játszanak és a törzsiség létezik, de ha megnézzük például, hogy hogy hívják ezeket a milíciákat, amelyek Líbiában is működnek, ezek tipikusan városokról vannak elnevezve, a szekulárisabbak. Tehát: miszráti milícia, bengázi milícia, vagy pedig iszlamista szervezetekről.

Az iszlamista szervezetek jellemzői pont nem a törzsiség, a családi, rokoni kapcsolatok a meghatározóak, hanem a közös eszme, a közös ideológia. Ebből a szempontból Líbiában is azt látom, hogy miközben nem vitatom, hogy a törzsiségnek van szerepe, a fegyveres csoportok alapvetően egy szinttel magasabb identitási alapon szerveződnek: ezek pedig a városok, a hegységek vagy adott völgyek. Ami csak azért fontos, mert szerintem van

egy ilyen nemcsak Líbia hanem régebben Irak meg Afganisztán kapcsán meg mindenhol, hogy elképzeljük, hogy a törzsek meg a törzsfőnökök, a nagy szakállas bölcsek turbánnal a fejükön és azok döntéseket hoznak, és szerintem pedig a törzsiséggel a modern nemzetállamokban '45, de lehet hogy régebb óta mindig az adott politikai vezető úgy manipulálta, ahogy egyébként az iszlámot is vagy a vallást is manipulálta, ha a hatalom megtartása érdekében szüksége volt rá.

Részint ami Líbiában a Kadhafi-rezsim nem a törzsek egyensúlyán működött, hanem a kőkemény elnyomásán. Nyilvánvalóan mindig voltak dísz-törzsfőnökök az egyes törzsek élén, akik oda lettek ültetve Kadhafi mellé, és akkor el lett mondva, hogy itt most a törzsi bölcsesség szülte meg ezt az adott döntést. Ezzel el lehetett dönteni az egészet, hogy hitelesebb legyen. Nem választották Kadhafit, tehát neki egyéb legitimációs eszközökhöz kellett nyúlnia.

Azt gondolom, Lacival egyetértek, hogy nem lesz önálló Bengázi, mert az senkinek sem érdeke. És azt gondolom, hogy a bengáziak is igazából, meg azok a milíciák meg politikusok, akik ezt mondják, azok is inkább a politikai erőfitogtatás, a politikai pozíciók erősítésének egyik eszköze. Ezt meghallják Tripoliban. Azt, hogy több pénzt követelnek a takarításra, azt nem hallják meg. Azt, ha nem kapunk pénzt, nem kapunk nagyobb önállóságot, akkor erre odafigyelnek.

Hozzáteszem, hogy a szíriai lakosság körében nagyon rossz híruk van ezeknek a milíciáknak. Tömegtámogatottsága – ha ez számít ebben az országban vagy a Közel-Keleten, általában nem – nincs. A lakosság már Líbiában is eljutott oda - erre a mostani tripoli események mutattak rá, ami a napokban vagy a hetekben történt -, hogy pontosan úgy tekint ezekre a milíciákra, mint akik megállítják őket az utcán, igazoltatják őket, elviszik őket, kifosztják őket, nem tudom. Adót követelnek, hogy átmenjenek egy Check Pointon. A lakosság alapvetően nem szereti, mert már úgy érzi, hogy már a rendet szeretné látni, nem pedig azt, hogy egy tucatnyi milícia uralkodott egy hónappal ezelőtt Tripolin belül.

Önkéntesség és pénz a szíriai önkéntesek körében. Azt gondolom és ezt szinte biztosra vélem, hogy itt a pénz nem motiválja ezeket a dzsihadista vagy nem tudom, milyen szélsőséges önkénteseket, akik elmennek Szíriába. Pont hallottam nemrég egy előadást, hogy Hollandiában van egy különleges csoport, az igazságügyi minisztérium alatt, akik azt nézik, azt mondta az előadó, hogy mindenkinek van egy financial footprintje, egy lábnyoma.

Tehát az önkénteseknek is van egy sajtóságos lábnyomuk, ami úgy néz ki, hogy nagy mennyiségű készpénzt vesz föl vagy megszünteti a bankszámláját az út előtt, kis címletekben veszi föl a pénzt, megszünteti az életbiztosítását, túracipőt vásárol túraboltban, és ma már bankkártyával vásárolnak a dzsihadisták is, és egyszerűen csak azt kell megnézni, hogy a adott bankkártya-forgalmazó úriembernek megjelennek-e a piros pontok.

És a másik dolog, ahol tartanak: most már a törökországi, a török-szír határ menti városok ATM-jeit próbálják figyelni. Nem kell figyelni, tehát ezeknek a tranzakcióknak egy holland bankkártyával pénzt vesz föl a török-szír határ mentén egy török városban, az megjelenik az adott bank kimutatásában. Ezek azok a jelek, amelyek jelzik azt – első kérdésre válaszolok -, hogy nem ők kapnak fizetést azért, hanem ez náluk a hit, az elv, a szent ügy iránti elköteleződés, hogy ők akkor felkészülnek arra, hogy odamennek, akár meg is halnak, néha a családjukat, a feleségüket is viszik magukkal. Erre is van példa. Ez nem a zsoldosság, ez nem a zsoldos szempont, hogy pénzt keresni megyek oda, mert ez ellentétes azzal, hogy ők az igaz ügyért mennek harcolni.

Vihar előtti csend a 3 észak-afrikai országban. Azt hiszem, hogy itt egyedül Líbia lesz az, ahol valami érdemi dolog változhat meg. Most van egy viszonylag nyugodt, instabil állapot - de nyugodt, instabil állapot! - ezzel a rengeteg milíciával. Ez megváltozhat szerintem nyílt polgárháborúvá. Szerintem az, amit felvázolt Laci Egyiptomban és Tunéziában, azzal egyetértek, ott is van egy fokú instabilitás, de nem számítok nagyobb konfliktusra.

Egyébként Egyiptom esetében csak annyival egészíteném ki, amit Laci mondott, hogy az a rengeteg választás meg Murszi pere mind olyan remek események, amelyek mobilizálhatják a tömegeket. Az kiderült, hogy a Muszlim Testvériségnek még mindig jelentős tömegbázisa van, az kiderült, hogy itt szerintem egy katonai puccs történt. Én is a facebookon követem az események egy részét Egyiptomban, és ott olvasom, hogy a szír hadsereg jelen pillanatban egyrészt már letartóztatott több tucat gyerekkorú lányt és fiút, mert a puccs ellen tiltakoztak és börtönbe vetették őket, és hogy most azokat az önkénteseket meg aktivistákat kezdik el letartóztatni, akik a forradalmat kirobbantották Mubarak ellen annak idején.

Én tehát azt gondolom, hogy a rezsim elnyomása erősödni fog, és ez a sok esemény, ez a sok választás, meg Murszi pere viszont mind alkalmat fog teremteni arra, hogy az emberek kimenjenek az utcára tüntetni a rezsim ellen. Én tehát azt sejtem, hogy itt még sok véres összetűzés lesz. És Líbia kapcsán, azt hiszem, még egy dolgot ide lehet csatolni: Líbiában az egyiptomi-líbiai határ mentén megjelentek a menekülttáborok, és a menekülttáborokban mindig megjelennek a dzsihadisták, akik szervezik az önkénteseket utána.

Ráadásul ez egy apró tény, ha még fáraszthatom vele önöket, ezek a menekülttáborok közel vannak ahhoz az egy darab líbiai városhoz, ahonnan Szíriában is a dzsihadisták 50-60 százaléka kikerül. Van egy Derna nevezetű líbiai város, ahol valamiért nagy számban születtek önkéntesek, akik aztán mennek harcolni. Nem tudjuk miért, csak ezekből a statisztikákból, amit mutattam és amit Irak kapcsán is találtak, ezekből valamiért kiderül.

A síita-szunnita-ellentétbe nem mennék bele, csak annyit fűznék ehhez hozzá, hogy itt az a szerencsés vagy szerencsétlen helyzet van, hogy van két nagyhatalmunk – Irán és Szaúd-Arábia – és ez pont egy síita meg egy szunnita ország. De ha ez két keresztény vagy két szunnita ország lenne, az ellentét akkor is meglenne közöttük, mert eltérő okokból két nagyhatalom ország ugyanabban a geopolitikai térben. A rivalizálás adott köztük. Ez egy történelmi dolog, hogy az egyik pont síita lett, a másik meg pont ennyire élen jár a szunnita világ vezetése céljaiban.

Felvetődött esetleg, hogy az is egy demokratikus állam. Én amennyire tanulmányoztam, egy kicsit néha olvasok Szaúd-Arábiáról, és az a meggyőződésem, hogy nem teokratikus állam, mert politikai vezetője van, nem vallási. Másrészt azt látom, hogy a szaúdi királyi család azért érdekelt ebben a nagyon szigorú vallási rendszerben, mert őket sem választják, ugye, ez a legitimitációjuk része. Csak az elmúlt 20 évre több olyan példát tudnék mondani, amikor vallásilag valamit nem lett volna szabad csinálni, de a királynak az volt az érdeke, hogy megtörténjen.

Olyankor – idézőjelben – megcsavarta a fülét a legfelső vallási vezetőnek, és az kiadott egy fatvát, és ezzel legitimálva lett. A klasszikus példa '90., amikor megérkezett 500 ezer amerikai katona a Szentföldre, ahova addig keresztény ember alig tehetett be a lábát. A politikai érdek, a biztonsági érdek azt követelte, hogy ezek a katonák megvédjék, majd megtámadják Mohitot. A szaúdi lakosság ellenérzésekkel viseltetett, hiszen 70 vagy még több idő óta arra nevelték őket, hogy ez a Szentföld az ő szempontjukból; és akkor az akkori szaúdi király megkérte a legfelsőbb szaúdi vallási vezetőt, hogy adjon már ki egy fatvát, kijött és el lett magyarázva, hogy miért szabad ezt csinálni.

A szaúdi elitnek nem érdeke, hogy a nők autót vezethessenek, hogy a nők rövid szoknyában járjanak, majd ha érdeke lesz, akkor majd megteszi. Nyilvánvalóan nem fogja tudni ezt egyik pillanatról a másikra megcsinálni, tehát az ő cselekvéseiknek is megvannak a korlátai, de szerintem nem a vallás irányítja a politikát Szaúd-Arábiában, hanem a politika irányítja, alakítja vagy ha kell, manipulálja a vallást. Keretek között, nyilvánvalóan, tudom, hogy a Korán az alkotmányuk meg a vahabizmus stb., de inkább azt látom, hogy keretek között, de inkább a politika irányítja az iszlámot.

Az orosz támogatás okai a Kaukázusban. Erre nem gondoltam, de teljesen releváns. Annyit tennék hozzá, hogy Oroszország már akkor is a szír rezsimet támogatta, amikor a dzsihadizmus még nem jelent meg. A szír konfliktus első szakasza arról szólt, hogy a szír szekuláris felkelők támadják az orosz diktatorikus, elnyomó rezsimet. Itt még akkor nem volt alavita-szunnita szembenállás sem, ez a konfliktus fejlődött, átalakult és miután a dzsihadisták ilyen vezető szerepre tettek szert, ezért teljesen releváns és új orosz szempont lehetett.

Valaki kérdezte, hogy milyen fegyverzetet ismernek meg ezek az önkéntesek kint. Igazából a szír ellenállásnak az a fő problémája, hogy csak kézfegyverekkel rendelkezik. Tehát egy Kalasnyikov, egy vállról indítható rakétagránátot szerintem air soft versenyeken még itthon is meg lehet ismerni, komolyabb fegyverrendszerekhez nem jutnak hozzá, nekik ez a bajuk, nekünk meg ez a szerencsénk. Igazából ebből a szempontból nem érzek ilyen típusú fenyegetést, hogy valami olyan komoly haditechnikai ismeretekkel jönnének haza, hogy el tudnának valamit indítani, ami bonyolultabb, mint egy ravaszmeghúzás.

Az orosz térnyerés a Közel-Keleten. Ehhez nem fűznék hozzá, mert ezt Laci szerintem tökéletesen összefoglalta. Egy-két mondatos célkitűzés. – Lacival annyival van más álláspontom, hogy Oroszországgal egyetértek, tehát az oroszoknak korlátozottak az érdekeik, nekik egy szövetséges kell, politikai-gazdasági érdekek megmaradjanak és hogy a világban a beavatkozás normatívája, tehát ez a humanitárius beavatkozás ne történjen meg. Nekik ennyi az érdekük, nekik jó az ellenzék is akár.

Az irániakkal szerintem egy fokkal nehezebb a helyzet, mert itt egy síita-szunnita ellenállás létezik, és nekik ott van Libanon és a Hezbollah. Tehát amennyiben a mostani ellenzék kerülne hatalomra, világnézetileg nem engedne semmilyen pozíciót Iránnak, még ha a kapcsolatokat normalizálni is akarná. Még azt mondja neki, hogy fektessenek be, ha be akarnak fektetni, de az, hogy most a szír rezsimegyfajta hídként funkcionál Libanon, a libanoni Hezbollah és Irán között, szerintem ezt már nem engednék meg. Ezért Iránnak szerintem sokkal kisebb a mozgástere abban, hogy neki, milyen típusú új rezsime lenne megfelelő, még akár Szíriában is.

Tehát Oroszország szerintem egy mondatos érdeke, hogy lehetőleg szekuláris rezsime legyen - ne dzsihadista -, nemzetközi normák betartásával. Az iráni rezsimek az egy mondatos célkitűzése az lehet, hogy az Aszad-rezsime megőrzése és csak végső esetben a lecserélése egy olyanra, amely a legközelebb van ahhoz, hogy az ő libanoni pozíciói ne sérüljenek.

Az Egyesült Államok egy mondatos célkitűzése szerintem most már csak az, hogy csak a diplomáciai megoldás működik, mert nekünk sem az Aszad-rezsime nem jó, mert ott már elvágtuk a szálakat, az ellenzék pedig lehet, hogy rosszabb lenne, mint ha az Aszad-rezsime lenne.

Köszönöm.

ELNÖK: Köszönjük szépen még egyszer az előadásokat. Nagyon tanulságos és érdekes volt, sőt többen megfogalmazták azon véleményüket is, hogy akár órákon keresztül is elüldögélnének. Képviselő úr még van abban a korban, hogy nekilendüljön egy újabb kreditszerzési sorozatnak. Csak viccnek szántam, de tény és való, hogy nagyon komoly előadásokat hallhattunk és tényleg más szemszögből, mint adott esetben politikai elemzést, adott esetben kormányzati elemzést, mert adott esetben ott más véleményeket is figyelembe kell venni. Úgy gondolom, hogy ez nem szembeállítás, hanem a kettő nagyjából kiegészíti egymás.

Nagyon szépen köszönöm mindkettejüknek a mai délelőttöt és az előadást, és kívánom, hogy ha máskor is szóba kerülnek ilyen témák, akkor el tudjuk önöket érni esetleg meginvitálni egy-egy szakmai előadásra.

Nagyon szépen köszönjük.

Egyebek

Nincs más hátra, mint hogy az „Egyebek” között elmondjam, hogy várhatóan jövő kedden ül a bizottság, és ha jól látom, nagykövetmeghallgatás is lesz, illetve a visegrádi négyek elnökségéről hallgatnának meg Pröhle államtitkár urat.

Kérdezem, hogy az „Egyebek” között van-e valakinek hozzászólása. *(Senki sem jelentkezik.)* Köszönöm szépen.

Ezzel a bizottsági ülésünket bezártam, és nagyon szépen köszönjük a jelenlétet, és további szép napot kívánok mindenkinek.

(Az ülés befejezésének időpontja: 12 óra 41 perc)

Balla Mihály
a bizottság elnöke

Jegyzőkönyvvezető: Barna Beáta